

Diskussioner om värde och värdet av diskussioner

En undersökning av två facebookgrupper för
litteraturintresserade

Lunds universitet
Förlags- och bokmarknadskunskap
Institutionen för kulturvetenskaper
Handledare: Ann Steiner
2020-06-05

Andrea Carlson & Maria Grip
FBMK12

*Ett stort tack till medlemmarna i Litteratürgäris och Snacka om böcker! för ert fina engagemang
och deltagande i vår enkät.*

Abstract

As the digital revolution change how people interact, it becomes integral for all types of industries to understand how these interactions happen. The publishing industry is no exception. This paper analyses how Facebook-groups about literature function when it comes to discussions of value and creation of identity and communities. It is done by examining Facebook-posts from two groups, *Litteraturgäris* and *Snacka om böcker!*, in addition to data gathered from a survey posted in both groups. The study is based on Beth Driscoll's middlebrow theory and the theories of value presented in *Höstens böcker*.

The results show that in regards to discussions of value, both groups show appreciation of different types of literature, although in different ways. The most common metric of value is the emotional, which is used to evaluate books from all genres. This is something that differentiates the discussion in the groups from traditional literary criticism, where emotional value tends to be downplayed. It is also clear that participation in the groups has a social value for the members, and that some of the posts function more as a way of building identity and a feeling of belonging rather than as literary criticism.

Keywords

Publishing studies, Identity, Facebook, Community, Literature, Book Circles, Value, Theory of Values

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte & Frågeställning	2
2. Material	2
2.1 Etiska förhållningssätt	3
3. Metod	3
4. Teori	5
5. Tidigare forskning	8
6. Bakgrund	9
7. Undersökning	10
7.1 Inläggsöversikt	11
7.2 Värdering av litteratur	13
7.2.1 <i>Litteraturgäris</i>	13
7.2.2 <i>Snacka om böcker!</i>	17
7.2.3 Jämförelse mellan grupperna	21
7.3 Individen och gruppen	25
7.3.1 <i>Litteraturgäris</i>	26
7.3.2. <i>Snacka om böcker!</i>	30
7.3.3 Jämförelse mellan grupperna	32
8. Diskussion	35
9. Källförteckning	39
9.1 Hos uppsatsförfattarna	39
9.2 Tryckt material	39
9.3 Digitalt material	40
10. Appendix	42
10.1 Enkät	42
10.1.1 Sammanställning enkätsvar från <i>Litteraturgäris</i>	45
10.1.2 Sammanställning enkätsvar från <i>Vi snackar om böcker!</i>	50

1. Inledning

Diskussioner om litteratur har alltid skett i många olika forum. Det har varit en viktig del för utvecklingen av människans kulturliv, och litteratur som diskussionsämne är tacksamt då åsiktsbildningen kring den alltid har varit varierande och rik. Möjligheten att värdera och diskutera litteratur har aldrig varit så tillgänglig som nu, och frågan kring olika värderingssystem att tillsätta litteratur har under de senaste decennierna aktualiserats i allt större grad.¹ Att diskutera litteratur i form av värde är inte nödvändigtvis någon medveten syssla, utan många gånger sker värderingen utifrån det sociala sammanhang den förs i.

Bokcirkel som litterära och sociala sammanhang har betydelse inte bara för människors läsning, utan också för en personlig och social utveckling. De har gett människor tillfälle att utbyta åsikter om litteratur, och genom att organisera sig för att dela sitt intresse har en annars solitär aktivitet omvandlats till något socialt.² De möjliggör för medlemmarna att bygga relationer till varandra och även upptäcka sig själva genom ett gemensamt intresse.³ Att vara med i en bokcirkel blir på så sätt en del i ett identitetsbygge, både för den enskilda individen men också för det sociala sammanhang bokcirkeln utgör. Läsning har alltså formats till en social aktivitet som berör identitetsskapande. Detta stärks av vad Ann Steiner säger om läsningens utveckling på 2000-talet: ”Det finns forskare som menar att vi håller på att omvandla vårt läsande [...] till att vara en handling som styrs i högre grad än tidigare av en strävan att skapa en identitet, att bli någon genom det man läser”.⁴ En stor del av detta kan härledas till den tillgänglighet och det utrymme som idag finns för att föra litterära diskussioner. En utveckling som har gått långt förbi bara de traditionella bokcirkelarna.

Det finns nu alternativa rum för sociala sammanhang kopplade till diskussioner om litteratur utöver den traditionella bokcirkeln. Idag är det i princip omöjligt att tala om vad som sker på det litterära fältet utan att ta hänsyn till digitaliseringens påverkan. Trots att internet vid det här laget inte är någon nyhet innebär det digitala mediets ständiga utveckling att dess påverkan på litterära diskussioner konstant är relevant att granska. Allt mer av människors vardag sker på internet och sociala medier, vilket innebär att bokbranschen måste följa den aktivitet och diskussion som sker digitalt för att förstå sina konsumenter och hur de bildar sig uppfattningar om olika saker.

¹ Torbjörn Forslid et al., *Höstens böcker*, Makadam, Göteborg, 2015, s. 63.

² DeNel Rehberg Sedo, *Reading communities from salons to cyberspace*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2011, s. 2.

³ Linsey Howie, ”Speaking Subjects: Developing Identities in Women’s Reading Communities”, *Reading Communities From Salons to Cyberspace*, (red.) D. Rehberg Sedo, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2011, s. 148.

⁴ Ann Steiner, *Litteraturen i mediasamhället*, Studentlitteratur, Lund, 2015, s. 192.

Av alla tillgängliga digitala plattformar att granska är Facebook en av världens mest populära. Där finns det idag miljontals grupper inom olika genrer och på olika språk, och många som handlar om litteratur. På Facebook samlas litteraturintresserade från alla delar av världen i olika grupper för att diskutera böcker och allt som hör därtill. Dessa grupper har helt andra förutsättningar än bokcirkclar som träffas fysiskt. Medlemmarna är inte geografiskt hämmade, inte begränsade av omfång och de har sällan etablerade möten utan vem som helst kan skriva något när som helst. Facebookgrupper som medium ger även mer anonymitet vilket kan påverka möjligheten till ett socialt utbyte, både positivt och negativt. Det har en demokratiserande effekt, där vem som helst kan uttrycka sina åsikter och litteraturkritik inte är begränsad till någon litterär elit.⁵ Hur facebookgrupper generellt fungerar har granskats i flera studier, men få har specificerat sig till grupper med litteraturfokus. Det finns därför en lucka i förståelsen av hur medlemmarna i dessa grupper agerar och vad detta har för effekt både på den sociala och identitetsbyggande aspekten av att delta i litterära sammanhang, samt hur man i grupperna diskuterar och värderar litteratur, vilket kommer tas upp i den här uppsatsen.

1.1 Syfte & Frågeställning

Syftet är att i två facebookgrupper om litteratur undersöka hur medlemmarna värderar och diskuterar litteratur. Vidare undersöks identitetsskapande tar form i grupperna. Vi formulerar följande frågeställningar på basis av detta syfte:

- Vilken typ av litteratur värderas i grupperna?
- Vilka värden tillskrivs litteratur i grupperna?
- I vilken utsträckning och på vilket sätt bygger medlemmarna identitet och gemenskap genom sitt gruppdeltagande?

2. Material

Det huvudsakliga materialet utgörs av inlägg och enkätsvar från två facebookgrupper. De två utvalda facebookgrupperna är *Litteraturgäris* (11.918 medlemmar) samt *Snacka om böcker!* (14.300 medlemmar). Valet av grupperna motiveras av att de ligger relativt nära i antal medlemmar men samtidigt skiljer sig väsentligt åt på andra punkter vilket öppnar upp för intressant diskussion.

Alla inlägg samlades in och sparades den 17 mars 2020 och uppsatsen tar därför inte hänsyn till eventuella ändringar, tillägg eller redigeringar som tillkommer efter detta datum. För att

⁵ Simone Murray, *The Digital Literary Sphere*, John Hopkins University Press, Baltimore, 2018, s. 159.

inläggen ska vara representativa och ge tillräckligt underlag för analys valdes en period om två veckor ut. Perioden avgränsades till 1–14 januari 2020. Avgränsningen valdes då den ligger nära nog i tid för att vara aktuell, men samtidigt är en period som inte innefattar större bokevenemang som skulle kunna påverka inläggen till den grad att materialet inte är representativt för gruppernas normala aktivitet.

För att få insikt kring medlemmarnas egna åsikter och tankar kring sitt gruppdeltagande och läsande utformades en enkät med tolv frågor. Enkäten skapades med hjälp av google docs och länken delades i respektive grupp med ett uppmanande inlägg om deltagande den 26 mars 2020. Totalt svarade 186 medlemmar i *Litteraturgäris* och 329 i *Snacka om böcker!* på enkäten. En sammanställning av svaren samt enkäten finns i Appendix 10.1.

2.1 Etiska förhållningssätt

Studandet av material som inhämtas från sociala medier är inte helt oproblematiskt och är något vi tagit ställning till vid valet av detta material. Det netnografiska synsättet uppmärksammar detta särskilt, och vi vill förtydliga hur vi resonerat kring etiska förhållningssätt. Facebookgrupper befinner sig i en gråzon mellan det privata och offentliga, eftersom de å ena sidan inte är helt öppna och å andra sidan godkänner medlemsförfrågan automatiskt, vilket innebär att de i princip blir offentliga. Universitetslektorn Per-Olof Ågren menar att man i detta läge kan anse att grupperna blir offentliga och att det därför är försvarbart att studera medlemmarnas inlägg utan att först fråga om samtycke.⁶ Samtalen som förs i dessa grupper har dessutom inte en privat natur utan består av ämnen som kan anses vara icke-känsliga, vilket vidare stärker tanken att materialet går att använda på detta sätt. För att ändå säkerställa att ingen medlems personliga integritet kränks anonymiseras alla inlägg, i den grad specifika inlägg behandlas i uppsatsen.

3. Metod

Metoden är tvådelad. Den ena delen består av en undersökning av inläggen i facebookgrupperna baserad på netnografi och den andra delen är en analys av enkätsvar från medlemmar i grupperna. Analysens första steg är en kvantitativ analys av materialet för att skönja strukturer och mönster. För att analysera materialet delades inläggen in i kategorier, vilka redovisas i avsnitt 7. Undersökning. Uppdelningen gjordes för att på ett kvantitativt plan kunna observera trender i grupperna. Inläggen granskades sedan inbördes för att notera saker som hur många kommentarer

⁶ Per-Olof Ågren, "Forskningsetik i cyberrymden", *Human IT* 1, 2001, s. 139-156.

och gilla-reaktioner de fick, och utifrån detta kunna dra slutsatser om vilka diskurser som premieras i grupperna. Granskningen inkluderade också en kvalitativ analys, där medlemmarnas agerande och interagerande bedömdes mer ingående för att fördjupa förståelsen av de mönster som observerades i den kvantitativa granskningen. De mönster och trender som framkom genom observation av inläggen jämfördes sedan med enkätsvaren för att få ytterligare dimension på grupperna. Enkätsvaren analyserades via de grafer som enkätprogrammet skapade. Svaren jämfördes både mellan grupperna och med inläggen i korresponderande grupper. Alla enkätsvar tas inte med i uppsatsen då några frågor visade sig vara irrelevanta för arbetet.

I sin bok *Netnografi – att forska om och med internet* ger Martin Berg en grundlig introduktion till netnografi som vetenskaplig metod. Han presenterar att ”Netnografin har vuxit fram som ett svar på [...] de utmaningar som det ökande antalet digitalt medierade sociala interaktioner på nätet har fört med sig” och tar upp hur det växt fram som en behjälplig metod för att forska om och på internet.⁷ Netnografi går i stort ut på att bära med sig ett antal frågeställningar som möjliggör en undersökning som är mer kvalitativ, etiskt korrekt och tydlig. Till exempel är det av relevans att vid en internetbaserad undersökning inleda med en medvetenhet; vilket medium är det man undersöker? Hur påverkar detta medium undersökningen? Netnografi ger på så sätt ett metodologiskt förhållningssätt till de strukturer, problematiseringar och frågeställningar som är relevanta vid en internetbaserad forskningsprocess.

Vid utformningen av enkäten togs flera perspektiv i åtanke. För att underlätta produktionen av enkäten och gensvaret publicerades den i de två grupperna och sedan fick medlemmarna själva bestämma om de ville fylla i den eller inte. Detta resulterade i ett icke-slumpmässigt bekvämlighetsurval av respondenter. Sociologen Jan Trost menar att bekvämlighetsurval har nackdelen att det inte alltid går att dra kvantitativa slutsatser utifrån det, men väl kvalitativa.⁸ Detta gäller speciellt om enkäten behandlar privata eller känsliga frågor där ett stort mörkertal skulle kunna förekomma. Enkätens ämne ansågs dock inte tillhöra dessa kategorier och därför drogs slutsatsen att urvalet var acceptabelt med tanke på uppsatsens omfång och djup. Även själva utformningen av enkäten och dess frågor vägdes noga. Trost anser att det är viktigt att vara specifik i utformningen av svarsalternativ och undvika alternativ som är öppna för tolkning av respondenten. Samtidigt menar han att alltför långa påståendesammanställningar kan bli trötta för respondenten och därför resultera i ett material med låg reliabilitet.⁹ I utformningen gjordes därför en avvägning mellan precisa svarsalternativ och bekvämlighet för respondenterna.

⁷ Martin Berg, *Netnografi - att forska om och med internet*, Studentlitteratur, Lund, 2015, s. 10.

⁸ Jan Trost, *Enkätboken*, Studentlitteratur, Lund, 2012, s. 32.

⁹ J. Trost, 2012, s. 69-72.

Kombinationen av enkätundersökning med en netnografisk undersökning är passande eftersom de kompletterar varandra. En svaghet med enkäter är nämligen att även om en respondent menar svara helt ärligt är människor felbara och deras uppfattningar om sig själva stämmer inte alltid med verkligheten. Sociologen Paddy O'Toole påpekar därför vikten av att inte bara lita på intervjusvar, utan att ställa svaren i förhållande till det man observerar faktiskt sker, för att skapa sig en helhetsbild.¹⁰ På så sätt kompletterar den netnografiska metoden enkäten då den fokuserar på att observera människor i sin vanliga miljö. Tillsammans skapar dessa två metoder en helhetsbild.

4. Teori

För att kunna studera facebookgrupperna och hur dess medlemmar förhåller sig till litteratur är det av vikt att förstå hur litteratur värderas i olika grupper och på vilka sätt dessa värderingar yttrar sig. I detta syfte stödjer sig uppsatsen på förlags- och kommunikationsforskaren Beth Driscolls teori om "middlebrow". Driscoll utgår från sociologen Pierre Bourdieus idéer om hur människor interagerar med varandra. En av hans grundläggande förklaringsmodeller är att alla människor rör sig på olika *fält*, till exempel litteraturfältet, och försöker skaffa sig makt inom dem.¹¹ Driscoll utgår från denna grundtanke men menar att en traditionell applicering av den resulterar i att ett fält delas upp i två sidor, vilket på litteraturfältet inneburit en polemik mellan kvalificerad litteratur och populärlitteratur.¹² Driscoll menar dock att det finns en medelväg mellan dess poler, nämligen det hon kallar "middlebrow". Detta område på det litterära fältet karakteriseras enligt Driscoll av åtta punkter, även om inte alla åtta måste vara närvarande samtidigt. De åtta karaktärsdragen är: medelklass, vördnad för finkultur, kommersialism, femininitet, emotionalitet, rekreationsmässighet, mediering och äkthet.¹³ Driscoll studerar Oprah Winfrey's bokklubb som ett exempel på detta. Bokklubben har flera tydliga karaktärsdrag som att den övervägande vänder sig till och konsumeras av kvinnor, att Winfrey agerar förmedlare av kultur istället för att konsumenterna själva uppsöker den från mer traditionella källor, att den både drar mot högkultur genom vissa av sina bokval och är öppet kommersiell, vilket syns till exempel i hur loggan för

¹⁰ Paddy O'Toole, "Observing places: using space and material culture in qualitative research", *Qualitative Research*, vol. 8, no. 5, 2008, s. 621.

¹¹ Pierre Bourdieu, *Outline of a Theory of Practice*, Cambridge Univ. Press, Cambridge, 1977, s. 164.

¹² Beth Driscoll, *The New Literary Middlebrow: Tastemakers and Reading in the Twenty-First Century*, Palgrave Macmillan Ltd, Basingstoke, 2008, s. 15.

¹³ Driscoll, 2008, s. 6.

Oprah Winfreys bokklubb används på bokomslag för att öka försäljning. Sammantaget uppvisar bokklubben en tydlig ”middlebrow”-ställning. Driscolls teori och begrepp är användbara eftersom de möjliggör en mer nyanserad undersökning av värderingsprocessen av litteratur, där det finns fler begrepp än bara hög- eller lågkultur att förhålla sig till.

För att kunna diskutera värdebegrepp och värdering av litteratur i den här uppsatsen appliceras värdeteorier. Inom detta område bygger merparten av de moderna tolkningarna av värdebegrepp på Barbara Hernstein Smiths bok *Contingencies of Value* från 1988, i vilken hon myntar uttrycket ”the double discourse of value” om de kontrasterande ekonomiska och humanistiska aspekterna av värde. Denna dubbelsidiga värdediskurs är återkommande och tas bland annat även upp i *Höstens Böcker*, där författarna Forslid m.fl. belyser svårigheterna med att utreda värde kring böcker: ”En aspekt av värdefrågans komplexitet är bristen på enighet om hur - med vilka ord, begrepp eller kategorier - litterärt värde ska beskrivas”¹⁴. För att bemöta den bristande enigheten och problematiken i avsaknaden av applicerbara värdebegrepp presenterar författarna av *Höstens Böcker* fem olika värdekategorier vari de behandlar både ekonomiska och humanistiska uttryck. De fem kategorierna är: *stil- och formvärden*, *kunskapsvärden*, *emotionella värden*, *sociala värden* och *ekonomiska värden* och skapades för att lättare kunna operationalisera värdebegreppet och göra det applicerbart vid analyser av litteratur.¹⁵ Även om uppsatsen inte syftar använda värdeteori för att analysera särskilda verk i något empiriskt material ger kategorierna stöd för analysen genom att dessa identifieras i hur medlemmarna diskuterar litteratur i grupperna. Kategorin *ekonomiska värden* har dock valts bort då den saknar relevans i uppsatsen. De övriga fyra kategorierna kan sammanfattas som följande:

Stil- och formvärden

Forslid et. al. lyfter hur stil- och formvärden är historiskt återkommande värdekategorier när det gäller värdering av litteratur, även om de har uttrycks på olika sätt. I *Höstens böcker* tar författarna upp det taktila värdet av formgivning, sättning och liknande materiella aspekter som något karaktäristiskt för kategoriseringen. Men de poängterar också att denna värdering ofta sker omedvetet hos konsumenter och att det inte nödvändigtvis är något som framkommer vid litteraturdiskussioner. Vidare poängterar Forslid et. al. att stil- och formvärden ofta tycks vara olika när man behandlar kvalitetslitteratur och populärlitteratur. För populärlitteratur lyfts underhållningsvärdet fram som något av det främsta, och det går tydligt att urskilja frågeställningar

¹⁴ Torbjörn Forslid et al., *Höstens böcker*, Makadam, Göteborg, 2015. s. 63.

¹⁵ Forslid et al., 2015, s. 73.

om genreförväntningar som *Är feelgood-boken tillräckligt positiv?* eller liknande. Stil- och formvärden för kvalitetslitteratur rör snarare aspekter som rör graden av tolkningsarbete för läsaren, konstnärlig originalitet eller föreställningar om skönhet eller njutbarhet.¹⁶

Kunskapsvärden

Att litteratur kan ge läsare kunskap om människan och världen är en föreställning som funnits med länge, och kunskap har genomgående varit ett viktigt värdekriterium för litteratur.¹⁷ Det finns olika aspekter av vilken kunskap det talas om. Det finns kunskapsvärden i litteratur som rör etik och existentialism, vari moraliska dilemman diskuteras och kunskap om hur det är att vara människa återfinns. Men det finns också en mer handfast aspekt, som värderandet av hur väl verkligheten representeras i litteratur, hur den sprider kulturella erfarenheter eller hur väl den skildrar historiska skeenden.¹⁸

Emotionella värden

Emotionella värden knyts till de känslor ett verk framkallar hos läsaren. Det kan vara positiva eller negativa känslor, och kan ibland få rent fysiska uttryck som att läsaren ryser av obehag eller skrattar av glädje. Historiskt har litteraturens emotionella värde belysts genom fokus på läsningens koppling till katarsis och än idag lyfts litteraturens möjlighet att förlösa känslor fram som ett av dess värden.¹⁹

Sociala värden

Att läsa kan på olika sätt vara värdefullt utifrån ett socialt perspektiv. Läsning är i grunden socialt, trots att det ofta talas om som en solitär handling, eftersom det är en praktik som lärs socialt och som är essentiell för medverkan i samhället. En annan viktig social aspekt av läsning är att det kan skapa gemenskap. Genom att delta i en viss typ av läsning kan läsare känna sammanhållning med andra med liknande åsikter. Läsning har också ett värde för läsarens identitet. Ställningstagande om litteratur och grupperingar på det litterära fältet där läsaren genom att uttrycka gillande eller ogillande positionerar sig själv är också en del av ett identitetsbygge.²⁰

¹⁶ Forslid et al., 2015, s. 75.

¹⁷ Forslid et al., 2015, s. 75.

¹⁸ Forslid et al., 2015, s. 75-76.

¹⁹ Forslid et al., 2015, s. 76.

²⁰ Forslid et al., 2015, s. 77.

5. Tidigare forskning

Att studera hur konsumenter förhåller sig till litteratur och hur de interagerar med andra har varit av intresse för forskare under lång tid. Det har gjorts många studier om bokcirkel, men desto färre om bokcirkel på sociala medier. Ett flertal forskare har fokuserat på sociala medier som helhet och de grupper som förekommer där. I antologin *A Networked Self: Identity, Community, and Culture och Social Network Sites* lyfts flera perspektiv på sociala medier, bland annat utifrån dess samspel med socialt kapital och hur sociala medier kan fungera som virtuella gemenskaper.²¹ Även forskaren Simon Lindgren lyfter i sin bok *Digital Media & Society* hur sociala medier samspelar med dagens samhälle.²² Av speciellt intresse för denna uppsats är hans resonemang kring nätverk och gemenskaper online.

Läsningens roll för individen belyses bland annat i Lisbeth Larssons artikel ”Om värdet av att läsa skönlitteratur”.²³ Hon utreder hur de diskussioner som förs om litteratur har ett värde för läsaren bortom förståelse av böcker genom att den skapar en gemenskap för deltagarna. Detta påvisar även studien ”Reading identity: American and Irish Women's book clubs, culture, and identity” som bland annat visar hur deltagare i bokcirkel formar sin identitet genom läsning och diskussion om sin läsning.²⁴

När det kommer till forskning om bokintresserade på internet finns det olika infallsvinklar. Simone Murray tar i sin bok *The Digital Literary Sphere* sig an att utröna digitaliseringens påverkan på läsande, skrivande och bokförsäljning.²⁵ Vidare tar hon upp relevanta aspekter av digitaliseringens påverkan vad gäller diskussion om litteratur och presenterar perspektiv på värderingskulturer när det kommer till att recensera litteratur online. Litteraturvetaren Ann Steiner analyserar i sin artikel ”Digital litteraturkritik” samspelet mellan läsare och internet med fokus på bokbloggar och amatörkritik på Amazon.²⁶ Ett annat perspektiv ges av litteratursociologen Petra Söderlunds studie av webbplatser med litterärt fokus.²⁷ Hon gjorde sin studie år 2004, samma år

²¹ Zizi Papacharissi, *A Networked Self: Identity, Community, and Culture och Social Network Sites*, Routledge, New York, 2010.

²² Simon Lindgren, *Digital Media & Society*, Sage publications ltd, London, 2017.

²³ Lisbeth Larsson, ”Om värdet av att läsa skönlitteratur”, *Läsarnas marknad, marknadens läsare*. (red.) Ulla Carlsson och Jenny Johannisson, Nordicom, Göteborg, 2012.

²⁴ Christy Craig, ”Reading identity: American and Irish Women's book clubs, culture, and identity”, *Irish Journal of Sociology*, vol. 27, no. 2, 2019, s. 128-152.

²⁵ Murray, 2018.

²⁶ Ann Steiner, ”Digital litteraturkritik”, *Litteraturens nätverk, berättande på internet*, (red.) Christian Lenemark, Studentlitteratur, Lund, 2012.

²⁷ Petra Söderlund, ”Med livet som insats”, *Läsarnas marknad, marknadens läsare*, (red.) Ulla Carlsson och Jenny Johannisson, Nordicom, Göteborg, 2012.

som Facebook grundades, men trots att den studerar ett internetlandskap som ser annorlunda ut än dagens är många av hennes observationer och slutsatser intressanta än idag. I sin studie fokuserar Söderlund på ett nätverk av bokbloggar samt diskussionsforum om litteratur. En mer aktuell undersökning av läsare och internetforum återfinns i Sara Hedman-Dybecks masteruppsats ”Att investera sig själv i omdömet” där hon analyserar en av facebookgrupperna som tas upp i denna uppsats: *Litteraturgäris*.²⁸ Eftersom hon till skillnad från denna uppsats endast analyserar en feministisk grupp lägger hon extra fokus på hur detta påverkar samspelet i gruppen och hur det reflekterar historiska tendenser att skapa separatistiska forum för kvinnor.

6. Bakgrund

Litteraturgäris skapades den 7 december år 2016 och riktar sig enbart till litteraturintresserade kvinnor och ickebinära. Gruppen är alltså tydligt separatistisk, det är en låst grupp och man accepterar endast medlemmar som uppfyller dessa särskilda krav. För att vara medlem i *Litteraturgäris* förväntas en del förkunskap om de teorier som sätter tonen för gruppens tydligt politiska värdegrund; man ska vara medveten om huvuddragen i postkolonial teori, intersektionalitet och feminism. Gruppen har den 17 mars 2020 11.918 medlemmar, varav fyra är administratörer, men medlemsantalet ökar ständigt. Om man anser att någon betar sig illa eller bryter mot gruppens regler så kan man anmäla ett inlägg eller en kommentar till administratörerna. Dessa kan ta bort inlägg, låsa diskussionstrådar och ta bort medlemskap om man missköter sig. Det är alltså administratörernas roll att främst övervaka inlägg. Gruppens beskrivning är som följer:

Litteraturgäris är en systergrupp till Streetgäris och delar därför den gruppens värdegrund. Vi utgår från intersektionell feminism och är en grupp för alla kvinnor och icke-binära som älskar att läsa. Därför önskar vi att ni läser på om dessa begrepp innan ni ansöker om att gå med i gruppen.

I den här gruppen ger vi boktips, diskuterar bokomslag, pratar om vad vi läser just nu, visar bild på vår bokhylla - allt som har med litteratur att göra! Ingen boksmak är för bred eller för smal. ❤️²⁹

²⁸ Sara Hedman-Dybeck, ”Att investera sig själv i omdömet”, Masteruppsats, Stockholms Universitet, 2019.

²⁹ Litteraturgäris, ”Om”, <https://www.facebook.com/groups/216155768831089/>, hämtad 25 maj 2020.

Snacka om böcker! startades 2018 av *Dagens Nyheter* och *DN Kultur*. Det är en så kallad ‘synlig’ grupp, vilket betyder att vem som helst kan söka på och hitta den på Facebook, men den är privat, vilket innebär att man måste vara medlem för att se inläggen som skrivs i gruppen. Det finns dock inga restriktioner eller regler kring vem som blir insläppt utan alla som ansöker om att få vara med accepteras. *Snacka om böcker!* presenterar följande beskrivning på Facebook:

Trilogier, antologier, fackböcker, barnböcker, ungdomslitteratur, dikter, noveller, tegelstenar och allt däremellan! Den här gruppen är för dig som älskar litteratur. Förhållningsregler: Diskussionen ska vara respektfull och föras i god ton. Det är inte okej att använda gruppen för att marknadsföra sina egna böcker eller produkter, men det är fritt fram att tipsa om andras böcker. Det går bra att länka till sidor eller egna bloggar i kommentarsfältet om det är relevant för ämnet i ett inlägg, men inte okej att marknadsföra blogg eller sida via ett inlägg. Hör med admins vid oklarheter.³⁰

Gruppen modereras av administratörer som jobbar på *Dagens Nyheter*. Vem som helst som är medlem kan dock godkänna nya medlemmar. Administratörer går ibland in och styr upp inlägg och trådar som spårar ur och inte håller sig till gruppens regler, men låter för det mesta gruppen sköta sig själv. De gör heller inte egna inlägg. Den 17 mars 2020 hade gruppen 14.300 medlemmar. Detta skiftar från dag till dag när medlemmar går med eller lämnar men ligger ungefär kring denna siffra hela tiden.

7. Undersökning

I följande del undersöks materialet utifrån uppsatsens frågeställningar. För att få en tydlig grundläggande överblick över inläggen i grupperna kategoriseras inläggen i åtta grupper, vilka presenteras och redovisas nedan. Undersökningen har sedan utifrån frågeställningarna delats upp i två huvudsakliga teman: *Värdering av litteratur* och *Individen och gruppen*. Uppdelningen sker för att lättare kunna följa analysen av materialet. För vardera tema behandlas grupperna först enskilt följt av en jämförande analys. Undersökningen baseras på allt material, det vill säga enkätsvar och insamlade inlägg från grupperna diskuteras inte separat utan innefattas i varje tema. Enkätsvaren och inläggen behandlas tillsammans eftersom det ibland uppstår intressanta diskrepanser mellan vad respondenterna svarar i enkäten och vad som kan observeras i inläggen.

³⁰ *Snacka om böcker!*, ”Om” <https://www.facebook.com/groups/snackaomböcker/>, hämtad 25 maj 2020.

7.1 Inläggsöversikt

I undersökningen kommer en del utvalda inlägg att lyftas fram särskilt som diskussionsunderlag, i övrigt kommer de att diskuteras utifrån sammanställningen som presenteras nedan. För att lättare kunna överblicka och diskutera inläggen har de delats upp i åtta kategorier. Det är värt att nämna att indelningen är något problematisk då den är baserad på en subjektiv bedömning. Därför presenteras här hur de olika kategorierna har klassificerats för att ge en så transparent bild av indelningen som möjligt.

Följande kategorier har valts ut:

1. **Boktips:** Inlägg där trådstartare efterfrågar tips på litteratur. Tipsförfrågan varierar mellan specifika och mer generella tips i de olika inläggen.
2. **Rekommendation/Recension:** Inlägg där trådstartare presenterar en beskrivning och eventuell analys av läst bok för att rekommendera/avråda andra läsare.
3. **Bokcirkel:** Inlägg där medlemmar efterfrågar bildandet av mindre bokcirkel/bokklubbar, ofta med fysiska möten.
4. **Diktdelning:** Inlägg bestående av dikter, utan analys eller värdering, och vars funktion endast är att sprida dikten. Dikterna är tidigare publicerade och inte skrivna av personen som gör inläggen.
5. **Bokdiskussion:** Inlägg som öppnar upp för diskussion av litteratur.
6. **Övrig diskussion:** Inlägg som öppnar upp för diskussion av ämnen som inte nödvändigtvis handlar om litteratur, men fortfarande med relevans för den litterära sfären.
7. **Icke-bokrelaterade tips:** Inlägg där trådstartare ger tips på till exempel artiklar, litterära evenemang eller liknande.
8. **Övrigt:** Avvikande inlägg som inte passar in i övriga kategorier.

Nedan finns två cirkeldiagram för att ge en tydlig och konkret överblick över uppdelningen av inläggen i de olika kategorierna. Diagrammen visar antal inlägg i varje kategori som procent av totala inlägg i respektive grupp. I *Litteraturgäris* förekom totalt 107 inlägg och i *Snacka om böcker!* 252 inlägg.

Diagram 1. Procentuell representation av antalet inlägg i de olika kategorierna, i gruppen Litteraturgäris.

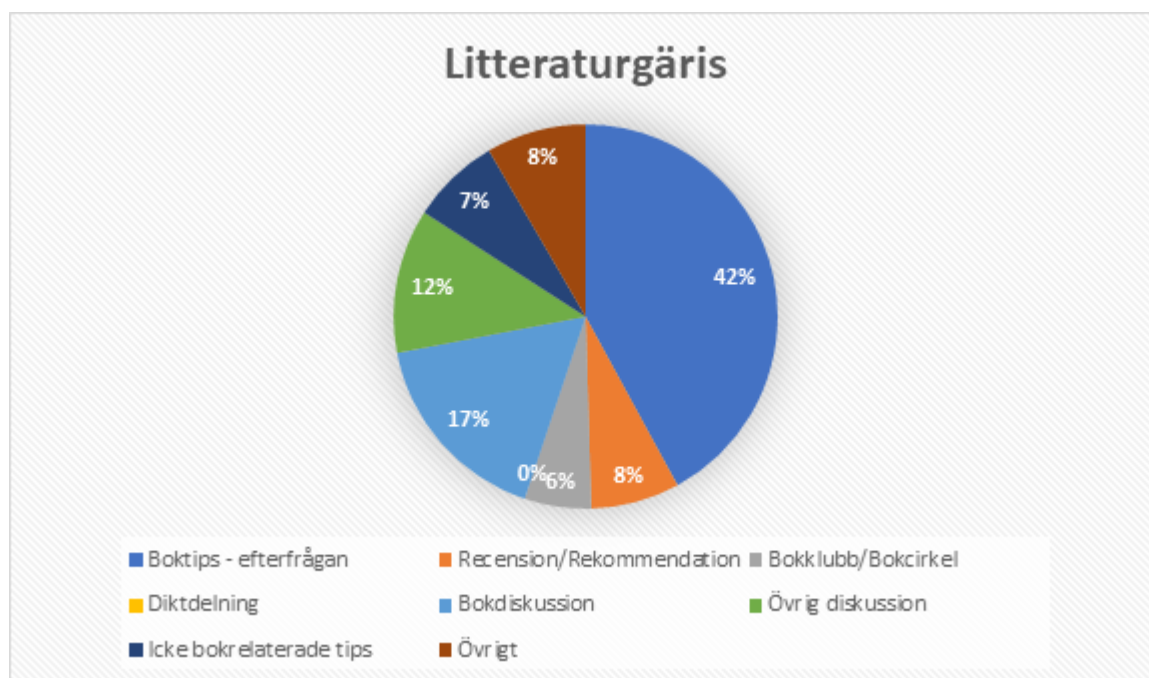
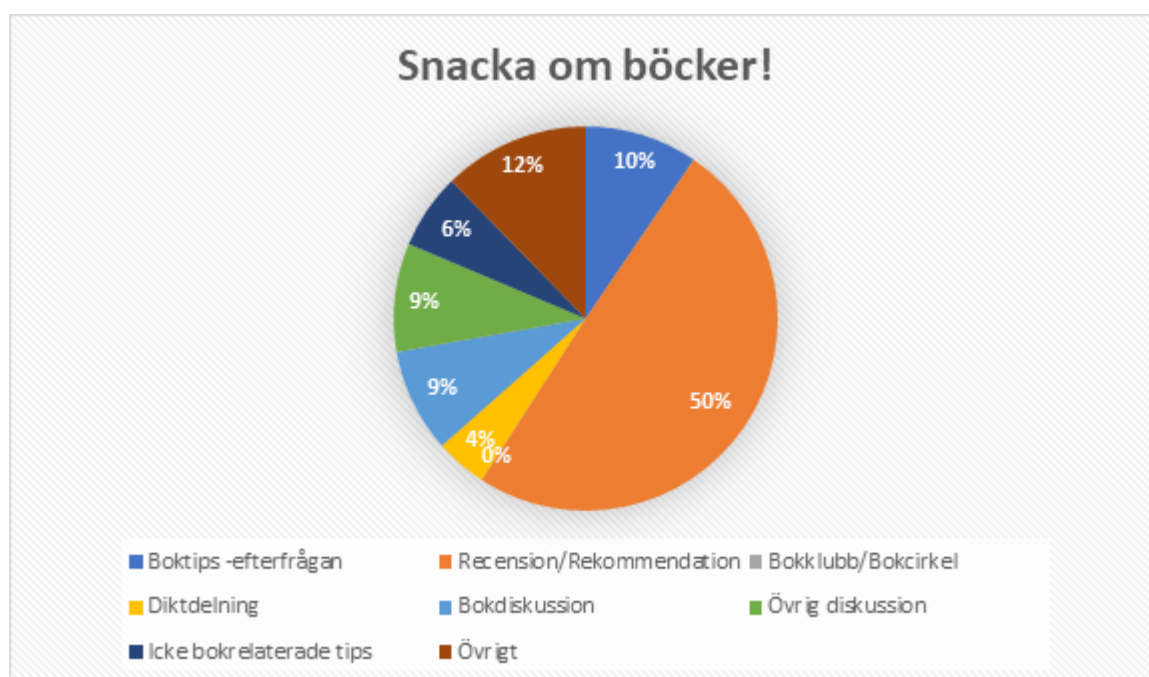

Diagram 2. Procentuell representation av antalet inlägg i de olika kategorierna, i gruppen Snacka om böcker!.

Som synes i diagrammen ovan så finns det väsentliga skillnader i representationen av inlägg grupperna emellan. Medan kategorin Boktips är markant störst i *Litteraturgäris* är den relativt liten hos *Snacka om böcker!*. Att Boktips är så överrepresenterad i *Litteraturgäris* går helt i linje med vad Petra Söderlund uttrycker i sin artikel ”Med livet som insats”. Där skriver hon om diskussioner om litteratur online, och poängterar att ”det nöjesläsaren vill ha är fortfarande boktips. Hon vill

veta vilka böcker som andra läsare har tyckt om och hon vill oftast inte ha några långa analyser”.³¹ Den poängen återfinns däremot inte i att den största kategorin i *Snacka om böcker!* är Recension/Rekommendation, vilket indikerar att många i gruppen vill dela med sig av sin egen läsning snarare än att få tips. En annan intressant punkt är att inte alla kategorier är representerade i vardera grupp. Hos *Litteraturgäris* saknas Diktindelning helt, och i *Snacka om böcker!* återfinns inte kategorin Bokcirkel över huvud taget. Grupperna uppvisar på så vis lite olika fokus.

7.2 Värdering av litteratur

Värdering av litteratur sker på många nivåer, från en författares värdering av sitt eget verk till professionell litteraturkritik. En annan nivå är det värderande som läsare gör i informella sociala sammanhang och som utgörs av det som Barbara Herrnstein Smith har kallat ”uttryck för den personliga preferensen”.³² Personliga värderingar har historiskt inte kunnat nå en större skala men i och med utvecklandet av sociala medier har det uppstått en möjlighet för den som vill att dela med sig av sina omdömen. Lisbeth Larsson skriver i sin forskningsartikel ”Om värdet av att läsa skönlitteratur” om en utveckling av läsande och hur litteratur värderas. Larsson menar att man kan utträna ett pågående skifte i var läsarna påverkas i sin värdering av litteratur: ”Läsarna har kommit att vägledas av bokbloggar, boklistor, läsecirklar och rankingar av olika slag i lika hög grad som kultursidornas kritiker”.³³ Skiftet från den professionella kritikens hegemoni till en mer öppen värdediskussion aktualiseras i facebookgrupper om litteratur. Medlemmarna kan själva styra och delta i värderingsprocessen. Hur denna process sker och vilken typ av värderande som sker undersöks nedan.

7.2.1 *Litteraturgäris*

Lisbeth Larsson skriver om ett skifte i värdeskapandet av litteratur där mediets påverkan har ökat kraftigt. I och med det mediala skiftet menar Larsson att även ett skifte skett kring vilken typ av litteratur som kan få utrymme att diskuteras och värderas:

Diskussionen om skönlitteraturens värde har i hög grad flyttat från dagstidningarnas kultursidor till internet, radio och tv, vilket inneburit att inte bara böcker ur det bildade

³¹ Söderlund, 2012, s. 180.

³² Barbara Herrnstein Smith, ”Värde/värdering”, *Litteraturens värden*, (red.) Anders Mortensen, Brutus Östling Bokförlag Symposium, Stockholm, 2009, s. 33.

³³ Larsson, 2012, s. 134.

kretsloppet utan även de ur det populära blivit föremål för en värdediskussion, liksom att denna diskussion förändrats.³⁴

Synen på vilken typ av litteratur som kan diskuteras, och i vilka forum, kan alltså sägas ha gjort en utveckling. Forslid et.al uppmärksammar samma förändring när de poängterar hur ”de kulturella hierarkierna - relationen mellan kvalitetslitteraturen och populärlitteraturen - problematiserats, bland annat som ett resultat av medieutvecklingen”.³⁵ Demokratiseringsaspekten av de nya möjligheterna att diskutera litteratur har påverkats och det är numera vanligt att populärlitteratur får ta större plats än tidigare när man diskuterar och värderar litteratur. Vilket visserligen inte utesluter att kvalitetslitteratur fortfarande diskuteras och värderas, men Larsson poängterar hur värdediskussionen numera är mer inkluderande.³⁶ Både vad gäller vilken typ av litteratur som diskuteras, men också vem som för diskussionen och var detta sker.

En särskild utveckling i värdediskussion kring populärlitteratur blir tydlig i ett inlägg i *Litteraturgäris*. Inlägget handlar om boken *American Psycho* där trådstartaren skriver följande: ”Har nyss börjat läsa American psycho, ska den vara så jäkla tråkig eller blir den bättre med tiden? 😬 det enda författaren gör är ju att rabbla märken på allt”.³⁷ Det uppstår en diskussion i kommentarerna kring jämförandet av bok och film samt hur det emotionella värdet ibland anses viktigare än stil- och formvärden. Att det emotionella värdet får spela större roll menar Larsson är en effekt av det skifte som skett där det känslomässiga värdet får ta mer utrymme i medier idag och att ”där den sakrala litteraturteorin betonar värdet av den kognitiva tankeaktivitet en text kan utlösa, understryker bokbloggarna gång på gång det känslomässiga värdet av att läsa litteratur”.³⁸ Följande diskussion visar hur dessa två värdeskapande krafter ställs mot varandra, när två medlemmar med hjälp av argument grundade i litteraturteorier försöker påverka trådstartaren som skriver om *American Psycho* men som krasst svarar med att det inte påverkar hans tyckande då det helt enkelt inte faller hen i smaken:

Medlem Q: Tycker att den är fantastisk! Många märken som rabblas upp men det är ju för att det är satir över hur vi bygger en personlighet med hjälp av varumärken och "rätt smak"

³⁴ Larsson, 2012, s. 134.

³⁵ Forslid et al., 2015, s. 71.

³⁶ Larsson, 2012, s. 134.

³⁷ Inlägg 1.15.

³⁸ Larsson, 2012, s. 135.

*Medlem 2 har använt funktionen att ”tagga” Trådstartaren för att indikera att hen svarar direkt på det medlem 2 kommenterade.

Trådstartare M: Jag har bara så svårt för sådana böcker där det ska rabblas, "kill your darlings" som min lärare brukar säga :P

Medlem R till Trådstartare M*: poängen är väl lite att det beskrivna samhället är så ytligt att en sadistisk mördare kommer undan med vad som helst, så länge image-ytan hålls intakt. Världen han rör sig i är så känslökall i övrigt att han passar in utmärkt. Beskrivs ju återkommande i boken att de förekommande personerna inte ens kan hålla isär namnen och ansiktena på sina bekanta. Relationer är inte djupare än lagret av märkeskläder de bär på kroppen ;)

Trådstartare M: Jo jag förstår ju syftet på ett sätt men jag tycker bara det är jäkligt tråkigt att läsa 3-4 sidor rabblades av märken på hittan och dittan men ja det är ju jag det :D

I diskussionen tas det alltså upp argument för kunskapsvärdet i boken, som trådstartaren visserligen erkänner men i slutändan så menar hen att bristen på emotionellt värde tynger ner boken. På så sätt illustrerar inlägget hur en medlem väljer att värdera det emotionella värdet högre än övriga värden, till den punkt där hen ratar en bok när det emotionella värdet inte återfinns.

Det är återkommande att medlemmarna uttrycker vikten av emotionellt värde när de diskuterar böcker. I ett inlägg om Knausgårds bokserie *Min Kamp* hyllar flera medlemmar böckerna med värdeyttringar som tar upp emotionellt värde: "Fantastiska ord och formuleringar i hans böcker har berört mig många gånger - har läst alla hans tusentals sidor", eller "Knausgårds Min kamp är min största läsoplevelse någonsin. Älskade dem och kunde känna igen mig oerhört mycket".³⁹ Att höja det emotionella värdet är något Beth Driscoll menar är förknippat med en "middlebrow"-ställning: "Middlebrow practices read literary texts according to their own criteria of value. Many middlebrow mediators and agents read for emotional connection and ethical development, rather than for specifically literary quality or innovation."⁴⁰ Även om de flesta nog skulle hålla med om Knausgårds romansvit inte saknar litterär kvalitet eller innovation, så är det intressant att medlemmarna väljer att lyfta det känslomässiga värdet böckerna har gett dem. Eftersom böckerna räknas som kvalitetslitteratur snarare än populärlitteratur så visar kommentarerna på detta inlägget att det emotionella värdet väger tungt, och att medlemmarna inte använder det som något att luta sig på för att andra värden saknas.

Inlägget om Knausgård presenterar även grund för en annan typ av analys. Trådstartaren ställer sig något tveksamt till författaren och lyfter en motvillighet att tycka om boksviten på grund av författarens kön:

³⁹ Inlägg 1.43.

⁴⁰ Driscoll, 2008, s. 197.

Trådstartare A: Det är nästan med en liten motvillighet jag säger att det börjar bra. Jag menar hallå. Män som skriver tusen miljoner sidor om sig själv är knappast originellt och inte heller särskilt intressant och därför har jag valt bort honom många gånger om. Men nu ska jag här se what the fuzz is all about.⁴¹

Inlägget är representativt för hur man inom gruppen kan förhålla sig till manliga författare och hur det är accepterat att uttrycka relativt aggressiva påståenden om till exempel män utan att det väcker något direkt mothugg. I det här inlägget var det en medlem som valde att bemöta trådstartarens inställning:

Medlem F: Instämmer i att Min kamp är en verkligt otrolig läsoplevelse, jag tror inte att man behöver vara heterosexuell man för att känna igen sig. Att man skulle avfärda hans böcker med anledning av att han är man eller skriver utifrån manlig erfarenhet verkar dumt.⁴²

Men anledningen är snarare baserad på hur denna medlem värderar den specifika författaren än att påståendet skulle vara uppseendeväckande. I *Höstens böcker* tar författarna Forslid et. al. upp hur värderingen av litteratur hör samman med sociala normer och en förändring av litteraturkritik. *Litteraturgäris* som medium för litteraturkritik med sin värdegrund är representativ för en utveckling som Forslid et. al. noterar: ”I kölvattnet av samhällets demokratisering, globalisering och medialisering har en omfattande kanonkritik formulerats av företrädare för bland annat feministiska, postkoloniala och cultural studies-inspirerade teoribildningar”.⁴³ Vidare poängterar de att ”det litterära värdeskapandet äger inte rum i ett tomrum, utan är en social praktik som är inbäddad i konkreta sammanhang och därmed betingad av de förutsättningar och ramar som där råder”.⁴⁴ Att *Litteraturgäris* är en tydligt separatistisk grupp spelar alltså en avgörande roll för att påståenden som dessa kan ta plats i gruppen, men det är värt att poängtera hur alla medlemmar som kommenterade inlägget om Knausgård uttalade sig värderande kring litteraturen istället för att bemöta kritiken av författaren, med undantag från ovanstående kommentar från medlem F. Den sociala normen i gruppen kan alltså sägas påverka värderingen av litteratur och att det är svårt att separera dessa.

Ett av inläggen i *Litteraturgäris* med mest aktivitet handlar om hur trådstartaren tar upp populära böcker man inte förstår sig på. Inlägget inleds med ”Vilka böcker har ni läst som det

⁴¹ Inlägg 1.43.

⁴² Inlägg 1.43.

⁴³ Forslid et al., 2015, s. 63.

⁴⁴ Forslid et al., 2015, s. 85.

känns som att ALLA hypat men ni inte fattar grejen med överhuvudtaget? Och tvärtom för den delen!”⁴⁵ för att sedan fortsätta med att presentera trådstartarens exempel. Inlägget väcker mycket uppmärksamhet med 186 kommentarer där medlemmar ger exempel på sådana böcker, varpå andra antingen presenterar medhåll eller argumenterar emot. Simone Murray tar upp en teori om att ”social media has certainly rendered reviewing more democratically accessible and interactive than the traditional print reviewing paradigm”.⁴⁶ Det Murray menar är att digitaliseringen har öppnat upp för en slags hybrid av kvantitativ och kvalitativ litteraturkritik online: ”We are witnessing the literary equivalent not of an absolute monarchy nor of an proletarian revolt, but something poised ambiguously in between”.⁴⁷ Inlägget om vilka ”hypeade” böcker man inte uppskattar styrker teorin om ett mer lättillgängligt forum för kritik, där medlemmarna uppskattar möjligheten att uttrycka motsättningar mot normer om vad som uppfattas som bra litteratur. Det visar hur det sociala och emotionella värdet får ta plats och styrker tanken om en mer demokratisk och öppen litteraturkritik i gruppen. Vad som vidare stöttar Murrays teori är respondenternas uttryckta intresse för mer professionell litteraturkritik, 53,2 % uppgav i enkäten att de läste bokrecensioner i dagstidningar. Det finns alltså intresse för både det enskilda tyckandet från gruppmedlemmarna, men också den traditionella tryckta värderingen av litteratur.

7.2.2 *Snacka om böcker!*

Mängden uppmärksamhet olika typer av böcker får i gruppen varierar och indikerar vilken hierarki som råder mellan dem. I en så stor grupp som *Snacka om böcker!* är det rimligt att anta att inställningen till litteratur kommer skilja sig åt mellan medlemmarna. Så är också fallet: medlemmarna diskuterar alla möjliga olika typer av böcker. Det går dock att se vissa trender. I inläggen i kategorin Recension/Rekommendation är det mest typiska romaner som tipsas om, både kvalificerad litteratur som Katarina Frostensons *K* och Nobelpristagaren Olga Tokarczucs *Jakobsböckerna*, och titlar som är mer populärlitterära, som Betty Smiths *Det växte ett träd i Brooklyn*. Några inlägg handlar om deckare och feelgood, men ändå relativt få i förhållande till romanerna. Deckarna har en speciellt undanskymd roll i gruppen i jämförelse med deras roll på den svenska bokmarknaden i stort: de senaste tre åren har de topp tre mest sålda skönlitterära böckerna i Sverige varit deckare.⁴⁸ Ändå är det alltså inte deckarna som får mest uppmärksamhet i

⁴⁵ Inlägg 2.29.

⁴⁶ Murray, 2018, s.113.

⁴⁷ Murray, 2018, s.113.

⁴⁸ Sölve Dahlgren, ”Topplista: 20 mest sålda böckerna 2017 - Skönlitteratur”, *Boktugg.se*, 5 jan 2018; Sölve Dahlgren, ”Topplista: de mesta sålda böckerna i Sverige 2018”, *Boktugg.se*, 11 jan 2019; Sölve Dahlgren, ”Topplista för hela 2019: årets mest sålda böcker i Sverige”, *Boktugg.se*, 14 jan 2020.

gruppen. En rimlig förklaring till deckarnas undanskymda ställning hade kunnat vara att medlemmarna i gruppen skiljer sig från den allmänna populationen i Sverige när det kommer till deckarläsning men svaren i enkäten tyder på att detta inte är fallet. Visserligen svarar 30 % av respondenterna att de aldrig eller sällan läser deckare, men å andra sidan svarar 45 % att de mest läser deckare, vilket är näst mest efter kategorin romaner. Det finns alltså en viss diskrepans mellan vad respondenterna uppger att de läser och vilka böcker som förekommer i inläggen. På något plan, om det är medvetet eller omedvetet, verkar deckare värderas som mindre intressanta än mer kvalificerad litteratur i just detta sammanhang.

Gruppen använder olika stil- och formvärden när de diskuterar litteratur. I ett inlägg från 12 januari letar en medlem efter en deckare med ”ett bra och intressant språk” eftersom hen upplever att ett tunt och tråkigt språk är ett generellt problem bland svenska deckare.⁴⁹ Trådstartaren fokuserar på språkets formfulländning som utgångspunkt för värdering vilket enligt Forslid et. al. är ett stil- och formvärde som typiskt knyts till kvalificerad litteratur, vilket är intressant utifrån att deckare brukar klassificeras som populärlitteratur.⁵⁰ I kommentarsfältet framför gruppens medlemmar med många olika förslag, vissa med motivering om varför just denna författare står ut från mängden men ofta består kommentarerna endast av ett namn på författaren utan vidare förklaring. Flertalet medlemmar kommenterar trådstartarens uttalande om att deckare ofta är dåligt skrivna och håller med. Andra ger tips om deckare vars språk de faktiskt gillar. ”Min uppfattning är att det finns mycket skräp som publiceras, men även en hel del bra” skriver en medlem och ger sedan tips på några författare hen gillar.⁵¹ Eftersom trådstartaren fokuserade på språk som kvalifikation är det många kommentarer som behandlar detta, men även en del som motiverar sina val utifrån saker som att böckerna är ”spännande oförutsägbar och samhällsskådande”.⁵² Detta är stil- och formvärden som kopplas till genreförväntningar och huruvida de uppfylls eller inte, vilket är mer typiskt för en populärlitterär genre som deckare.⁵³ Närvaron av kritik utifrån båda dessa nivåer av stil- och formvärden indikerar att man inom gruppen har ett varierat sätt att värdera litteratur på.

Ett annat tydligt drag i hur gruppen talar om och värderar litteratur är att de ofta kopplar sin värdering till emotionella värden. Den 14 januari skriver en medlem om Tove Ditlevsens *Gift* att boken är ”gripande och vacker” och en annan medlem skriver samma datum om Patrik Svenssons

⁴⁹ Inlägg 533.

⁵⁰ Forslid, et al., 2015, s. 75.

⁵¹ Inlägg 554.

⁵² Inlägg 539.

⁵³ Forslid, et al., 2015, s. 75.

Ålevangeliet ”vilken läsoplevelse, så intressant, lärorikt, annorlunda och rörande”.⁵⁴ Fokuset på känslor menar Driscoll är en essentiell del av hur läsare inom ”middlebrow” förhåller sig till litteratur.⁵⁵ På samma sätt som har observerats bland bokbloggar märks här att facebookgruppen fokuserar på läsandets känslomässiga värden, istället för att analysera verket på ett teoretiskt, intellektuellt plan, vilket är typiskt inom traditionell litteraturkritik.⁵⁶ Litteraturkritik har ofta fokuserat på att placera verk inom den etablerade kanonen och att försöka förstå hur det förhåller sig till gängse konventioner och kvalitetsmått, vilket då skiljer sig från hur en ”middlebrow”-läsare interagerar med och utvärderar verk. Fokuset på känslor och den egna upplevelsen har ibland lett till att den här typen av läsning anklagas för att vara sentimental, på ett negativt sätt. Driscoll menar dock att det här sättet att läsa ”extend beyond sentimentality” då man ärligt söker efter en emotionell koppling till det som läses.⁵⁷ Hon betonar att det är ett empatiskt sätt att läsa, snarare än ett individualistiskt, eftersom läsaren hela tiden sätter sig in i det hen läser och försöker förstå det som om det hände dem på riktigt.⁵⁸ I linje med detta kan vi alltså se att många kommentarer betonar hur böcker påverkar dem emotionellt och använder det som ett argument eller motivering till varför boken är bra. Det emotionella har ett värde i sig. Det behöver inte ens nödvändigtvis vara positiva känslor som framkallas, så länge det ger en respons, vilket även Forslid et. al. noterar när de definierar emotionella värden.⁵⁹ En medlem kommenterar: ”åh, jag minns hur arg jag var när jag läste den första gången i tonåren, vilken ohygglig gud. Älskar Lagerqvist.”⁶⁰ Här framgår det att de arga känslor som boken framkallade är något positivt och en del av varför läsaren uppskattade boken så mycket. Det visar på att ett verks emotionella koppling till läsaren väger tungt när medlemmarna värderar böcker.

En effekt av den emotionella värderingen av litteratur är att omdömen om böcker i gruppen har en tendens att bli vaga och godtyckliga. När den tidigare nämnda trådstartaren letar efter en deckare med ett ”bra” språk förklaras inte att vad detta innebär.⁶¹ Det här sättet att vagt uttrycka sin värdering av språk liknar det Söderlund noterar i sin studie: ”Ett ‘bra’ språk nämndes dessutom då och då som kriterium för en bra bok, men vad omdömet ‘bra språk’ innebar förblev något oklart för mig”.⁶² Inte bara språkomdömen behandlas på detta sätt utan rent allmänt sker värderandet av

⁵⁴ Inlägg 406; Inlägg 443.

⁵⁵ Driscoll, 2008, s. 34.

⁵⁶ Larsson, 2012, s. 135.

⁵⁷ Driscoll, 2008, s. 32.

⁵⁸ Driscoll, 2008, s. 33.

⁵⁹ Forslid et al., 2015, s. 76.

⁶⁰ Inlägg 361.

⁶¹ Inlägg 533.

⁶² Söderlund, 2012, s. 177.

verk på ett ytligt och omotiverat sätt genom kommentarer som ”underbar bok” eller ”riktigt bra” eller till och med bara ”jag gillade den” utan att förklara varför. Utan motivering varför menar sig amatör-läsare ha ett mandat att uttala sig om böckers värde, vilket Murray påpekar är en av de enastående egenskaperna av läsande i de sociala mediernas tid.⁶³ Det viktiga är inte att komma med en välgrundad analys utan att dela med sig av sin åsikt.

Trots att merparten av analyserna i gruppen är ytliga finns exempel på en mer avancerad diskussion av böcker. Även om majoriteten av inlägg och kommentarer är ytliga till sin natur och baseras på emotionella värden finns det flera exempel på när diskussioner och resonemang blir djupare. Fem recensionsinlägg står ut i sin analys av verket de recenserar genom att vara mer ingående och genom att resonera kring verket på ett mer djupgående sätt.⁶⁴ Speciellt två av dessa recensionsinlägg, som är skrivna av samma person, liknar traditionell litteraturkritik i både sitt upplägg och längd. Trådstartaren reflekterar bland annat över hur författarens val av berättarteknik påverkar historien och karaktärernas framställning. I båda inläggen är böckerna som recenserar av det mer finlitterära slaget, vilket styrker sambandet förlagskunskapsforskaren Ann Steiner beskriver mellan en boks genre och amatörrecensionernas upplägg.⁶⁵ Samtidigt finns det mängder av exempel på medlemmar som tipsar om böcker av liknande litterär ställning men som inte skriver på ett sätt som liknar litteraturkritik. Kopplingen mellan genre och stil är således inte helt fast i gruppen. De andra tre inläggen som utmärker sig har visserligen vissa drag av traditionell litteraturkritik, då de är längre än snittet i gruppen och tydligare motiverar sina åsikter om boken i fråga, men de gör också flera kopplingar till den egna läsoplevelsen och använder ett vardagligt, personligt språk. På så sätt liknar de snarare den typiska blogg-recensionen än traditionell litteraturkritik. Detta kan bero på att läsare idag är allt mer influerade av bokbloggar.⁶⁶ Den personliga stilen liknar bokbloggares tilltal, men inkorporerar ändå djupare analyser. Med dessa exempel blir det klart att det finns fall där en mer djuplodad analys förekommer i gruppen, men att de stilistiska uttrycken för dessa analyser kan variera från traditionell litteraturkritik till den vardagliga stilen i bokbloggar.

Värderandet av böcker i gruppen sker också i förhållande till andra, mer etablerade värderingsinstanser. Hela 80 % av respondenterna till enkäten kryssade i att de läser bokrecensioner i dagstidningar. Vidare följer 32 % författare på sociala medier och 34 % någon annan typ av litteraturrelaterade konton på sociala medier. Detta betyder att många i gruppen får tips och

⁶³ Murray, 2018, s. 159.

⁶⁴ Inlägg 451, 519, 1470, 1563, 1639.

⁶⁵ Steiner, 2012, s. 59.

⁶⁶ Larsson, 2012, s. 134.

värdering av litteratur från andra håll än gruppen. Ibland refererar medlemmarna till recensioner i olika dagstidningar. Det kan handla om att använda artikeln för att stärka sitt egna utlåtande eller bara som upplysning om att det finns mer att läsa om någon är intresserad. Det finns dock somliga som är kritiska till dagstidningarnas recensioner. I ett inlägg om en bok hen precis läst skriver trådstartaren ”Förstår inte hur Lotta Olsson i DN kan berömma den”.⁶⁷ Ett annat inlägg där trådstartaren undrar vad medlemmarna tycker om en viss bok får kommentarerna ”Hade uppenbara problem med den, tyvärr. Kändes iskall. Men det gäller mig. Vet att den har fått fina recensioner” och ”Jag är nästan chockad över de fina recensionerna”.⁶⁸ Detta visar på att medlemmarna visserligen läser traditionell litteraturkritik, men att de också kan ställa sig kritisk till den. I facebookgruppen får de chans att som amatörer uttrycka de här åsikterna och på så sätt bidra till debatten. Simone Murray menar att detta är något som kännetecknar den nya digitala världen: ”Bookish dispositions and activities born in the analog era are not simply carried over en masse into digital platforms but are reconstituted in the process, in terms of who both the gatekeepers and the participants are in the online literary culture”.⁶⁹ Medlemmarnas ifrågasättande av konsekrerad litteraturkritik är ett exempel på hur gamla grindvaktare möter en ny typ av motstånd, som inte var möjligt på samma sätt innan den digitala revolutionen. Även om medlemmarna hämtar inspiration från andra instanser öppnar gruppen upp för att förlänga diskussionen så att medlemmarna själva får en aktiv roll i värderandet, istället för att det helt överlämnas till professionella kritiker.

7.2.3 Jämförelse mellan grupperna

När det kommer till hierarkisering mellan kvalitetslitteratur och populärlitteratur visar de båda grupperna upp liknande beteende. Det illustreras på ett intressant sätt i hur de svarade på två av enkätens frågor.

⁶⁷ Inlägg 659.

⁶⁸ Inlägg 1496.

⁶⁹ Murray, 2018, s. 54.

Diagram 3: Procentuell representation av svaren på enkätfrågan: ”Jag tycker att kvalificerad litteratur är viktigare att läsa än populärlitteratur”

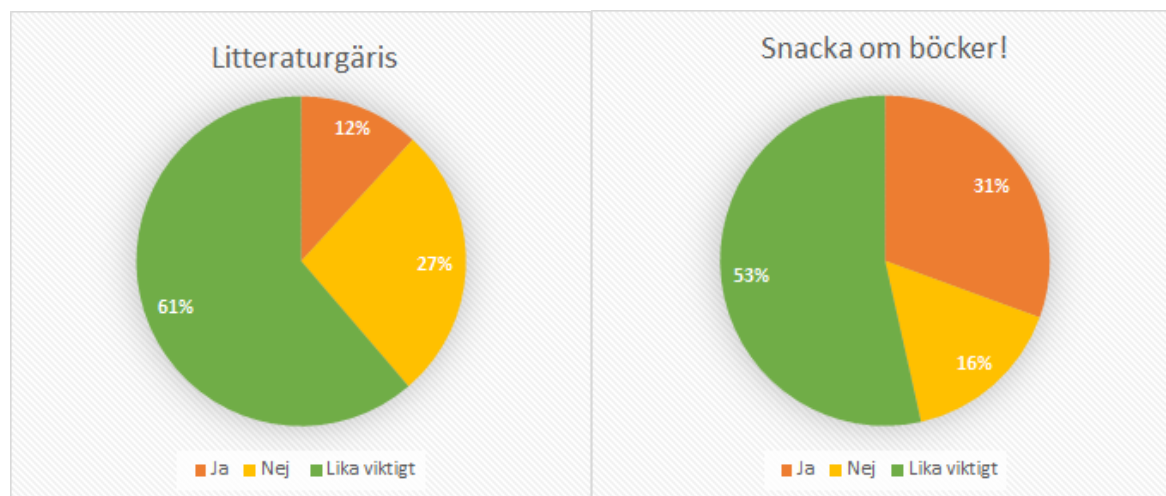
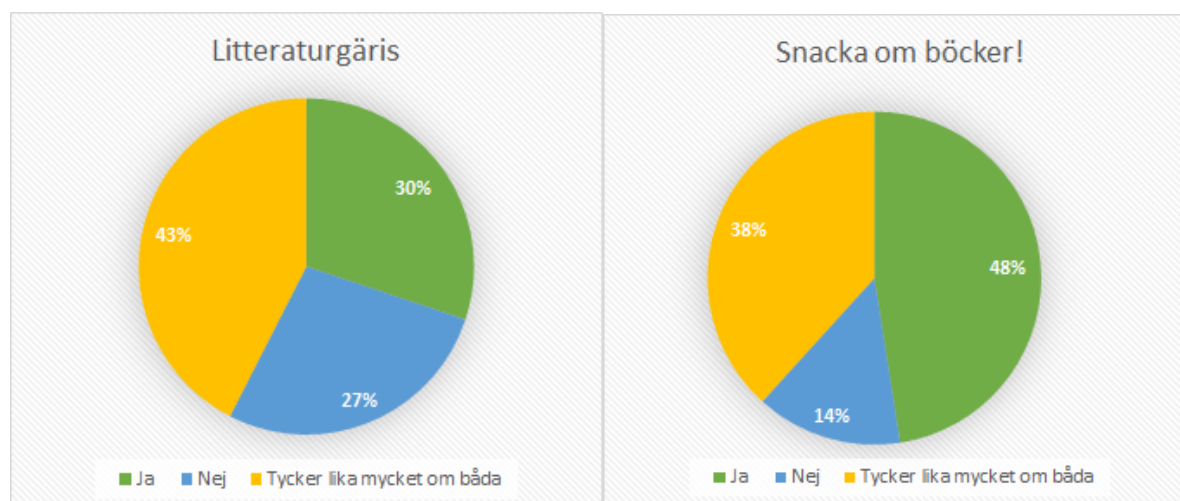

Diagram 4: Procentuell representation av svaren på enkätfrågan: ”Jag tycker generellt bättre om att läsa kvalificerad litteratur än populärlitteratur”

Svaren indikerar att det i båda grupperna finns ett fokus på kvalificerad litteratur men att majoriteten inte tycker att den typen av litteratur i grunden är bättre än annan, eftersom så många svarar att de tycker att genrerna är lika viktiga men att många samtidigt svarar att de föredrar att läsa kvalificerad litteratur. Ett problem med enkätfrågor av det här värderande slaget är att det kan vara känsligt att ge ett ärligt svar, eftersom det är pinsamt eller socialt oaccepterat att ha en viss åsikt även om den uttrycks anonymt.⁷⁰ Därför är det av intresse att väga svaren mot beteenden och värderingar som observeras i gruppens inlägg och kommentarer, för att se om dessa överensstämmer. I *Snacka om böcker!* observeras att majoriteten av recensionerna behandlar romaner istället för andra mindre ”höglitterära” genrer som deckare, romance eller fantasy. Det

⁷⁰ Trots, 2012, s. 35.

stärker de 46,8 % av respondenterna som svarar att de generellt tycker bättre om att läsa kvalificerad litteratur. Respondenternas svar verkar alltså stämma med verkligheten och visar hur gruppen har en tillåtande inställning till populärlitteratur samtidigt som de ändå värderar kvalificerad litteratur relativt högt. Även i *Litteraturgäris* speglas respondenternas svar i de insamlade inläggen. 30,1% av respondenterna tycker bättre om att läsa kvalificerad litteratur, medan en majoritet på 42,5% svarar att de tycker lika mycket om att läsa båda. I inläggen från gruppen återfinns nämligen diskussioner och recensioner relativt jämt mellan kvalificerad litteratur och populärlitteratur. Många populärlitterära titlar nämns och Nina Wähäs bok *Testamente* nämns som exempel flitigt i gruppen, bland annat när en medlem skriver ett inlägg som börjar med: ”Tycker Nina Wähäs testamente är överskattad”, varpå en diskussion inleds om boken.⁷¹ Men det diskuteras likväl mycket kvalificerad litteratur, till exempel när en medlem startar en diskussion om nobelprisfavoriten Mayse Condés bok *Tills vattnet stiger*.⁷² Båda inläggen väcker diskussioner och analyser. Således uppvisar grupperna en dubbelhet i hur de värderar populärlitteratur och kvalificerad litteratur.

Att ha en dubbel inställningen till populärlitteratur och kvalificerad litteratur kan verka motsägelsefull men är typisk för det framväxande klimat som råder på kulturfältet för tillfället. Mediekonvergensen som internet inneburit har fört med sig en ny typ av läsarkultur ”där dikotomier som högt och lågt har luckrats upp”.⁷³ Även Driscoll identifierar detta när hon definierar ”the middlebrow”, då hon menar att det är typiskt för den här delen av kulturfältet att ha en paradoxal kombination av uppskattning av kommersiella värden och vördnad inför finkultur.⁷⁴ Ett inlägg som tydligt exemplifierar detta är när en medlem i *Snacka om böcker!* frågar efter ”bra” deckare.⁷⁵ Deckargenren ses generellt som en typiskt kommersiell genre, så att gilla den passar inte in i det finkulturella fältet utan kategoriseras som populärlitteratur. I kommentarerna till inlägget poängterar många medlemmar att deckare enligt dem inte riktigt kan räknas som ”bra” litteratur men att det finns undantag, vilket indikerar att de anser att det finns kvalitetslitteratur, och att den litteraturen är bättre än deckare. Att undantag nämns visar också att genren inte helt förkastas. Dessutom möter kommentaren ”läs riktig litteratur istället” från samma inlägg motstånd där andra uttrycker att den typen av åsikter är tråkigt snobberi.⁷⁶ Värderandet av deckare hamnar på så sätt i

⁷¹ Inlägg 1.29.

⁷² Inlägg 1.58.

⁷³ Forslid, et al., 2015, s. 317.

⁷⁴ Driscoll, 2008, 21-23.

⁷⁵ Inlägg 533.

⁷⁶ Inlägg 564.

en dubbel position där man å ena sidan nedvärderar den i förhållande till finkultur men samtidigt ser dess värde utifrån sin populärkulturella roll.

Ett mönster i värderingen är att medlemmarna i *Litteraturgäris* tydligt värderar böcker i förhållande till hjärtefrågor, medan medlemmarna i *Snacka om böcker!* är mer allmänna. I *Litteraturgäris* lyfts ofta böcker fram som har med gruppens värderingar att göra, till exempel normbrytande karaktärer eller med handling som belyser feministiska frågor. Oftast görs detta genom att medlemmar efterfrågar specifika tips, som när en trådstartare efterfrågar tips på böcker för nioåringar då hen är bibliotekarie och har uppmärksammat att böcker till barn i den åldern ofta faller bort i urvalet. Inlägget får 23 kommentarer med flera tips på böcker, men också medhåll i diskussionen om att det är en svår åldersgrupp. Medlem D skriver till exempel ”Grejen är att 9-åringar är ojämna i sin läsning så de tillhör oftast antingen den ena kategorin eller den andra, håller med om att de är en svårare årskurs just därför 😞”.⁷⁷ I ett annat inlägg skriver en trådstartare ”Hej, har någon tips på barnböcker för 1-3 åringar med något annat än blonda pojkar i huvudrollen? Tack tack”.⁷⁸ Det ger mycket respons med 44 kommentarer där medlemmar tipsar om allt från enskilda böcker deras egna barn uppskattar till förlag som nischat sig på varierad barnboksutgivning. I kommentarerna värderas boktipsen främst utifrån emotionella värden, men ibland i en mix med kunskapsvärden: ”Huvudkaraktärerna är inte könsbestämda så där kan man ju välja hur man vill göra med det. Och så är de dessutom roliga att läsa!”.⁷⁹ Det som går att utläsa från kommentarerna och det intresse som visas där är att medlemmarna i hög grad är aktiva och hjälpsamma när det rör inlägg som berör hjärtefrågor i *Litteraturgäris*. I *Snacka om böcker!* återfinns inte denna passion i samma grad, vilket även kan baseras på det faktum att sådana tips inte efterfrågas i lika stor utsträckning.

Det är dock en tydlig tendens i båda grupperna att emotionella värden spelar stor roll. Det märks konsekvent i både inlägg och kommentarer att medlemmarna kopplar böcker och värderingen av dem till upplevelsen de haft av att läsa dem. Den emotionella värderingen tar sällan uttryck i särskilt långa eller avancerade analyser, och kan därför uppfattas som relativt intetsägande då de i princip består av korta och konstaterande värdeyttringar. Detta är gemensamt för båda grupperna och återspeglas i inlägg från i princip kategorier.

En skillnad som kan observeras mellan grupperna är att *Snacka om böcker!* har fler Recension/rekommendations-inlägg, vilket får en viss konsekvens för den analytiska nivån på

⁷⁷ Inlägg 2.4.

⁷⁸ Inlägg 1.35.

⁷⁹ Inlägg 2.4.

värderandet. Inlägg har en tendens att vara mer djupgående än kommentarer på andra inlägg. Speciellt i recensionsinläggen finns det en något högre analysgrad, vilket delvis kan bero på de fysiska förutsättningarna för inlägg kontra kommentarer. I ett inlägg finns det mer plats att uttrycka sig medan en kommentar efter ganska få meningar kan börja se klumpig ut, av den enkla anledningen att det finns mindre plats för dem. Inlägg har en något bredare yta vilket gör att meningar inte bryts av i olika rader lika ofta, och på så sätt blir de lättare att läsa även i längre form. Att inlägg och kommentarer har olika förutsättningar är signifikant eftersom ett mediums ramar kan påverka hur man använder det. Det menar litteraturvetaren och medieteoretikern Joseph Kittler. ”Vad vi än tänker står vi inte fria från de medier som möjliggör själva tänkandet”.⁸⁰ Han poängterar att mediets materialitet påverkar vad som kan produceras genom det. I fallet med facebookgrupper innebär det att det är lättare att skriva längre i inläggen än i kommentarerna, vilket ger bättre förutsättning för djupare analyser. I *Snacka om böcker!* är det fler medlemmar som gör recensions-inlägg och använder detta större utrymme. I *Litteraturgäris* däremot görs det få recensions-inlägg vilket innebär att analys förpassas till kommentarer på andra typer inlägg, där det alltså är inte finns lika bra förutsättningar att göra längre analyser. På så sätt påverkar skillnaderna i typ av inlägg analysgraden i grupperna.

7.3 Individen och gruppen

Det har argumenterats för att läsning är en ensam syssla, men litteratordiskussioner är något som historiskt också är starkt förknippat med sociala sammanhang. När bokcirklar flyttat över till internet är dock frågan om de sociala aspekterna blir desamma. Simon Lindgren ger i sin bok *Digital Media Society* följande argument för frågan om varför människor blir medlemmar i till exempel facebookgrupper online:

A general motivation for joining and staying in online communities is fulfilment of the basic social need of feeling part of a group, being gratified by the sense of emotional and cognitive connection. In other words, no matter what the topic or profile of the online community, people enjoy hanging out there because they get a sense of attachment and belongingness through their shared communication practices. Through such practices, social norms will by necessity emerge, be negotiated, and then transmitted through shared behaviours.⁸¹

⁸⁰ Otto Fischer & Thomas Götselius, *Friedrich Kittler Maskinskrifter. Essäer om medier och litteratur*, Anthropolos, Göteborg, 2003. s. 26.

⁸¹ Lindgren, 2017, s. 89.

Lindgren poängterar att en individs personliga identitet ofta utgörs av intressen, och att vara en "litteraturperson" blir på något sätt personifierat av att vara med i litteraturgrupper på Facebook. Men det rör sig även om ett slags kollektivt skapande av identitet i grupperna genom den sociala gemenskap och interaktion som förekommer. Hur medlemmarna i *Litteraturgäris* och *Snacka om böcker!* bygger identitet och gemenskap i grupperna utforskas i följande avsnitt.

7.3.1 *Litteraturgäris*

Litteraturgäris har en tydlig värdegrund (se gruppbeskrivning i avsnitt **6. Bakgrund**) som skapar en förutsättning för gemenskap och en gruppidentitet då man delar särskilda synsätt. På enkätfrågan "Varför är du med i gruppen? (Välj ett eller flera alternativ som passar dig)" valde 26,9 % svarsalternativet "För att gruppens värderingar tilltalar mig". Detta satt i proportion till de 7,3 % som valde samma svarsalternativ i gruppen *Snacka om böcker!* visar att medlemmarna i *Litteraturgäris* lägger vikt vid att gruppens identitet och värdegrund. Det finns ett stort antal så kallade "gäris-grupper" på Facebook med olika teman och inriktningar, så den politiska värdegrunden i gruppen inte nödvändigtvis är den huvudsakliga poängen, utan det är ett litteraturintresse som samlar medlemmarna i just *Litteraturgäris*. Hedman-Dybeck poängterar detta i sin masteruppsats "Att investera sig själv i omdömet - litteratur, smak och identitet i facebookgruppen 'Litteraturgäris'" när hon skriver:

Gruppens funktion kanske egentligen på många sätt är mer identitetspolitiskt än litterärt fokuserad, men om vi reducerar gruppen till just det tror jag samtidigt att man gör ett stort misstag och att vi bortser från den viktiga roll litteraturintresset har för gruppmedlemmarna.⁸²

Men det är även värt att poängtera att det finns ett stort antal övriga litteraturgrupper på Facebook, och medlemmarna trots allt aktivt valt *Litteraturgäris* som kombinerar den politiska värdegrunden med litterärt fokus.

Att *Litteraturgäris* har en så tydlig positionering i sin värdegrund att det är ett krav för medlemskap innebär ett mer aktivt arbete med samhörighet och gruppidentitet. Genom kravet att vara påläst om till exempel intersektionell feminism och postkolonial teori skapas även en slags praxis med oskrivna regler över vad som är okej, eller inte okej, att tycka och diskutera i gruppen.

⁸² Hedman-Dybeck, 2019, s. 60.

Bourdieu skulle kalla detta gruppens doxa, outtalade förhållningsregler och något som skapar ”en förhärskande ordning”.⁸³ Han menar att när människor försöker skapa sig makt inom sitt fält så görs detta bland annat genom att följa fältets *doxa*, alltså dess oskrivna regler.⁸⁴ Men denna doxa kan ändå ha olika betydelse för olika personer i gruppen, och det är inte alla som brukar den för att skapa makt. Även om alla medlemmar har skrivit under på att de identifierar sig som intersektionella feminister, finns alltid möjligheten att medlemmar identifierar sig olika starkt med den stämpeln. Det vill säga, det blir olika viktigt för olika personer. När det finns ett förhållningssätt som skapar förutsättningar för vad som är rätt eller fel så öppnar det upp för att både strypa och stärka gruppen. Det kan antingen verka hämmande som i att medlemmarna blir osäkra och inaktiva på grund av rädsla att göra fel, eller också skapas det en gemenskap i att medlemmarna tycker lika.

I inläggskategorin Övrig diskussion placerades ett inlägg som är talande för gruppens doxa och som berör dess värderingar. Trådstartaren skriver följande inlägg:

Kan inte alla som står bakom orden ”transkvinnor är inte kvinnor” bara gå ur den här gruppen. Det känns fett otryggt att ha er här. Det här är inte vilken bokklubb som helst, utan en grupp som bygger på intersektionell feminism och antirasism.⁸⁵

Inlägget blir väldigt populärt med 334 gilla-markeringar. Det framgår i kommentarerna att inlägget baseras på ett tidigare publicerat inlägg (ej med i uppsatsens material) där en annan medlem kommenterat transfobiska uttalanden som författaren J.K Rowling påstås ha uttalat. Utifrån kommentarerna i trådstartarens inlägg så väckte inlägget om J.K Rowling en debatt med många inlägg där trådstartaren, och andra medlemmar, uppmärksammat kommentarer som inte är överensstämmande med gruppens värderingar som en intersektionell- och feministisk grupp. Inlägget kan påstås vara representativt för *Litteraturgäris* baserat på ett par olika punkter. För det första så poängterar man värdeprinciper som gruppen står för, och markerar tydligt att dessa inte har efterföljts. Att trådstartarens uppmaning får så mycket respons i form av gilla-markeringar visar att många medlemmar stöttar åsikten. Medlemmarna reagerar alltså på en bruten doxa, och markerar dess maktposition genom att positionera sig emot detta. En andra anmärkningsvärd punkt är hur inlägget modereras av en administratör. Administratören låser inlägget för kommentarer med motiveringen:

⁸³ Carina Carlhed, ”Fält, habitus och kapital som kompletterande redskap i professionsforskning”, *Socialvetenskaplig tidskrift*, vol. 4, 2011, s. 284.

⁸⁴ Bourdieu, 1977, s. 164.

⁸⁵ Inlägg 1.48.

Jag håller med i sak men vill inte ha andra trådar där allt börjas diskuteras igen. ❤️ Här inne SKA diskussionerna genomsyras av intersektionalitet. Att det inte är så nu visar att jag och övriga admins behöver vara ännu mer på tårna.⁸⁶

Det är ett bra exempel på hur administratörerna går in och modererar inlägg för att stoppa diskussioner som inte håller sig till ämnet, och samtidigt övervakar så att gruppens värderingar efterföljs. Det går att utröna att även det tidigare inlägget blev låst och modererat, vilket visar på hur även administratörerna förhåller sig till gruppens doxa och utövar sin maktposition genom att se till att de efterföljs.

Inläggen som faller under kategorin Recension/Rekommendation är i *Litteraturgäris* sparsamma. Av totalt fem är två av dem inlägg där författare vill uppmärksamma sina egna böcker, ett är av en journalist som länkar till sin nyligen publicerade recension och de övriga två är relativt kortfattade tips, utan beskrivning av innehåll och helt utan analys. Det är anmärkningsvärt med tanke på att 10,8 % av respondenterna i vår enkät svarade ”För att dela med mig av boktips/bokrecensioner” på frågan ”Varför är du med i gruppen?” och därmed visar ett intresse för att vilja dela med sig av analyser och recensioner.⁸⁷ Det är dock en väsentligt skillnad om man jämför med *Snacka om böcker!* där hela 49,6% svarade detsamma, och dessutom skriver större andel recensionsinlägg. I *Litteraturgäris*:s gruppbeskrivning står det att ”Ingen boksmak är för bred eller för smal”, vilket indikerar en öppen och accepterande stämning i gruppen där all litteratur är lika värd.⁸⁸ Samtidigt fick medlemmarna svara på påståendet ”Jag vill inte alltid dela med mig av min boksmak i gruppen, av rädsla för att andra ska se ner på den” i enkäten, och svaren indikerar en bild som inte är helt överensstämmande med en öppenhet och accepterande stämning. Även om merparten av respondenterna uppgav att de inte tänkt på saken eller att de inte höll med, så valde ändå 17,2% att påstå att de ibland upplevde att de inte ville dela med sig av sin boksmak, och 1,1% svarade att de höll med helt. Enkätfrågan indikerar visserligen inte om detta betyder att vissa respondenter faktiskt låter bli att skriva inlägg i gruppen, eller om de bara känner en rädsla för att bli bedömda. Det skulle dock kunna förklara avsaknaden av Recension/Rekommendation-inlägg, vilka endast utgör 7,48% av inläggen i gruppen. Petra Söderlund skulle förklara detta med att medlemmarna riskerar kritik mot den egna personen då ”läsupplevelser är mycket privata och personliga för nöjesläsarna. Läsupplevelsen kopplas i stor utsträckning till identifikation och

⁸⁶ Inlägg 1.48.

⁸⁷ Appendix 10.2.

⁸⁸ *Litteraturgäris*, ”Om”.

igenkänning”.⁸⁹ När man lämnar en recension eller rekommendation utelämnar man sitt eget tyckande och sin personliga upplevelse av boken, och för vissa kan detta kännas utlämnande.

Den allmänna sårbarheten kring litteratursmak som Söderlund identifierar kan i kombination med *Litteraturgäris*:s tydliga värdegrund skapa en ökad osäkerhet kring att ge utförliga recensioner av verk. Då det dessutom finns väldigt många medlemmar och kommunikationen i gruppen i stort sett alltid är asynkron finns det enligt Söderlund ett behov av att ständigt återetablera gemenskapen i forumet, och att det därför sällan förekommer personliga analyser som sedan blir utförliga diskussioner kring läsupplevelser.⁹⁰ Det är möjligt att en del medlemmar känner sig osäkra kring att dela med sig av sina läsupplevelser i rädsla för att bli bedömda, på grund av att det finns en doxa och värdeprinciper som även indikerar rätt och fel. Forslid et. al. uttrycker det sociala utlämnandet i värderande av litteratur och poängterar hur ”att värdera något innebär inte bara att man tillskriver en artefakt - i detta fall en litterär text - ett värde för någon annan; det innebär också att man genom den värderande handlingen manifesterar såväl den personliga identiteten - vem man vill vara - som tillhörigheten till en viss grupp”.⁹¹ När den tillhörigheten riskeras genom att man eventuellt kan uttrycka sig ”fel” gör att det personliga tyckandet blir sårbart, vilket verkar hämmande för ett personligt identitetsskapande genom ett delge läsupplevelser och skulle kunna förklara bristen på rekommendation/recension-inlägg i gruppen.

Bristen på rekommendation/recension-inlägg i *Litteraturgäris* vägs dock upp av de många inläggen där medlemmarna efterfrågar Boktips. I denna populära inläggskategori går det att se hur medlemmarna värderar varandras åsikter och tankar högt, till den grad att man gladeligen ber om dem. Genom att be om andras åsikter visar man varandra en tillit och respekt och på så sätt skapar man i gruppen en gemenskap baserad på individuella omdömen, men utan det personliga utlämnandet. Bland Boktips-inläggen är det vanligt förekommande att fråga efter tips inom genre och dessa inlägg får ofta relativt många svar. Skillnaden i respons efter genre är inte heller särskilt varierande, till exempel så resulterade en efterfrågan inom feelgood 40 kommentarer och en liknande efterfrågan på klassiker i 63 kommentarer. Det finns däremot en märkbar skillnad i respons på inlägg med öppna frågor. Exempel på detta är inlägg med frågeställningar som: ”Har ni läst en bok som förändrat erat liv?”, vilket väckte en livlig diskussion med totalt 75 kommentarer, där många kommentarer genererade gensvar och medlemmarna interagerade med varandra.⁹² Att så många ger respons på öppna frågor styrker ytterligare att gruppen har en stark gemenskap.

⁸⁹ Söderlund, 2012, s. 179.

⁹⁰ Söderlund, 2012, s. 179.

⁹¹ Forslid, et al., 2015, s. 86.

⁹² Inlägg 2.13.

I de insamlade inläggen förekom det under två veckor sju inlägg där trådstartaren frågar efter intresse om att starta bokklubb. Att det är så många kan härledas till att inläggen samlades in i starten på ett nytt år, och att det därför är en populär tid att inleda en sådan aktivitet. Men det visar också att man söker andra forum för att diskutera litteratur utöver facebookgruppen. Att trådstartarna väljer att söka efter medlemmar till sina önskade bokklubbar i facebookgruppen är i sig rimligt med tanke på det givna litteraturintresset bland medlemmarna, och även tryggheten i att dela en värdegrund. Men det påvisar också att gruppen inte ersätter den traditionella bokklubben.

7.3.2. *Snacka om böcker!*

Det finns många anledningar att vilja vara med i en facebookgrupp som *Snacka om böcker!* och en av dessa är det bidrar till det egna identitetsbygget. Ett sätt som detta märks i gruppen är när medlemmarna delar med sig av sin ”bokvardag”. Det kan vara allt från en bild på en bokhylla till en rolig teckning om böcker. I en studie av kvinnliga läsare och identitet från 2019 lyfts att identiteten som läsare byggs inte bara genom själva läsandet utan också genom de aktiviteter som omger läsning, som att gå till bibliotek.⁹³ Ett talande exempel på hur detta sker i gruppen är ett inlägg där trådstartaren laddar upp ett foto på en stickning och en surfplatta med boken hon lyssnar på medan hon stickar och skrivit texten ”Vilken bra bok! Tung stickning och tung bok. Krävs många kaffepauser! Eller... det blir bara boken!”⁹⁴ Att trådstartaren väljer att inkludera sin stickning, både i bild och text, är intressant eftersom hen inte hade behövt göra det om syftet med inlägget bara vore att tipsa om en bok. Stickningen knyter an till något personligt, hur trådstartaren i sin vardag njuter av läsning. Inlägget får 81 gilla-markering, vilket är många i sammanhanget, något som tyder på att många andra identifiera sig med detta. Ett annat inlägg delar en fotografi av en text från Dagens Nyheter, där litteraturkritikern Jonas Thente reflekterar över vad läsning betyder för honom.⁹⁵ Genom delandet visar trådstartaren hur läsning är en del av hens habitus och stärker på så sätt både sin identitet och sin roll i gruppens fält.⁹⁶ Den här typen av inlägg indikerar att medlemmarna använder gruppen inte bara för att kritiskt diskutera litteratur utan som ett led i att identifiera sig som litteraturintresserade.

Det finns också ett socialt gemenskapsvärde i att dela sin läsning. Simon Lindgren förklarar att ”a general motivation for joining and staying in online communities is fulfilment of the basic social need of feeling part of a group, being gratified by the sense of emotional and cognitive

⁹³ Craig, 2019, s. 128-152

⁹⁴ Inlägg 438.

⁹⁵ Inlägg 791.

⁹⁶ Pierre Bourdieu, *Kultursociologiska texter*, Brutus Östlings bokförlag, Stockholm, 1994, s. 13-20.

connection”.⁹⁷ Forslid et. al. menar att sociala värden har en självklar plats för personer som samlas kring litteratur och att detta idag ofta hittas på internet.⁹⁸ På enkätfrågan ”Varför är du med i gruppen?”, där respondenterna kunde kryssa i multipla alternativ, var de två vanligaste svaren ”allmänt litteraturintresse” med 82,7 % och ”för att få boktips” med 81,2 %. På tredje plats, visserligen långt efter rent procentuellt, kom ”för att känna samhörighet med andra litteraturintresserade”, med 30,7 %. En trådstartare kommenterar ”Tack för all input! Känner mig nu mindre ‘ensam’ med min åsikt” när andra medlemmar håller med om hens utvärdering av en bok.⁹⁹ Här uttrycker trådstartaren tydligt att hen får ut socialt värde av att vara med i gruppen, och det verkar utifrån kommentaren vara ett värde hen i detta falla inte kunnat fylla utanför gruppen. Genom att vara med i till exempel facebookgrupper fyller medlemmar alltså inte bara ett praktiskt behov, som att få tips om böcker, utan också ett emotionellt, socialt behov.

I sociala gemenskaper av alla slag utvecklas normer för hur man interagerar med varandra, vilket så även skett i *Snacka om böcker!*. Sociologen Gary Alan Fine menar att ”within communities participants are linked because of belief in the value of their shared concerns”.¹⁰⁰ Gemenskaper behöver således någon form av överenskommen grund för att kunna relatera till varandra. *Snacka om böcker!* genomsyras av en öppen inställning till åsiktsskiljaktigheter och generellt råder en positiv stämning. Det är vanligt att medlemmar kommenterar på ett boktipsinlägg att de inte håller med om tipset och tycker att boken är dålig, utan att någon blir upprörd eller svarar på denna kritik. Vid ett tillfälle, som diskuterats tidigare under rubrik 7.1.2, uppmanar en medlem de som läser deckare att ”läs[a] riktig litteratur istället”. Detta är en av få gånger någon får mothugg på sitt tyckande, då en annan medlem svarar ”usch, sån snobberi belönas med en block. Hej då”.¹⁰¹ Här går alltså den första kommentaren över gränsen genom att nedvärdera andras läsning vilket enligt normerna som råder i gruppen inte accepteras. Motkommentaren där hen ifrågasätts är ett exempel på hur man i såna här sammanhang förhandlar och bekräftar de sociala koderna.¹⁰² Att normen i gruppen verkar vara att allas åsikter ska accepteras styrks också av enkätsvaren på frågan ”Jag vill inte dela med mig av min boksmak i gruppen, av rädsla för att andra ska se ner på den” där endast 8,2 % svarar ”ibland” och försvinnande 0,6 % svarar ”ja”. Normen som råder på det fält

⁹⁷ Lindgren, 2017, s. 89.

⁹⁸ Forslid, et al., 2015, s. 77.

⁹⁹ Inlägg 1478.

¹⁰⁰ Gary Alan Fine, ”Sticky Cultures: Memory Publics and Communal Pasts in Competitive Chess”, *Cultural Sociology*, vol 7, 2013, s. 395–414.

¹⁰¹ Inlägg 564.

¹⁰² Lindgren, 2017, s. 89.

som gruppen utgör verkar således vara att det är okej och accepterat att ha olika åsikter om litteratur.

7.3.3 Jämförelse mellan grupperna

I båda grupper förekommer många analytiskt ytliga kommentarer, vars betydelse förklaras utifrån aspekten identitetsbygge. Från ett perspektiv av litteraturkritik framstår kommentar som ”jag gillade den” eller ”den var dålig” som intetsägande. Då är det lättare att förstå deras funktion utifrån att de är en del i hur medlemmarna manifesterar sina åsikter och på så sätt etablerar sin identitet. Forslid et. al. poängterar att både inklusion och exklusion har ett socialt värde, vilket här reflekteras i att även negativa åsikter är ett sätt att positionera sig själv och sin identitet.¹⁰³ Att bekräfta sig själv genom sitt deltagande är dessutom inget nytt eller avgränsat till internet-gemenskaper, utan har observerats även i traditionella läsecirklar. Ann Steiner poängterar utifrån flera tidigare studier att ”en av de grundläggande poängerna med läsecirkarna är att bekräfta sin egen läsning”.¹⁰⁴ Att det är uppskattat att dela med sig av sin egen läsning exemplifieras i ett inlägg i *Snacka om böcker!* där trådstartaren frågar vad medlemmarna läser för tillfället. Hela 73 kommentarer kommer på inlägget och de allra flesta skriver bara titel och författare utan att ge motivering kring vad de tycker om dem.¹⁰⁵ Det viktiga verkar, som Steiner påpekar, vara att bekräfta sig själv snarare än att ge utförliga tips eller en utvärdering av verket. Kommentarer som verkar litteraturkritiskt meningslösa har alltså ett värde för medlemmarnas känsla av tillhörighet och identitet.

I fråga om gemenskap finns det mycket som tyder på att den inte är särskilt djup i någon av grupperna. Konversationer blir sällan personliga och de få gånger det händer är det tydligt att det är personer som känner varandra utanför den digitala sfären.¹⁰⁶ Gruppernas ytliga gemenskap stämmer överens med vad forskare observerat på sociala medier tidigare. När Petra Söderlund granskar boknätverk online förklarar hon bristen på nära kontakt med att ”gemenskapen i forumet måste hela tiden återetableras, eftersom den aldrig består av exakt samma människor och då går mycken energi åt till att just skapa en god stämning och knyta kontakt med varandra”.¹⁰⁷ Detta stöds också av en italiensk studie från 2019 där forskare analyserade 40 facebookgrupper utifrån dess interna organisation och interaktion. De kom fram till att medlemmarna i facebookgrupper

¹⁰³ Forslid, et. al., 2015, s. 77.

¹⁰⁴ Steiner, 2015, s. 195.

¹⁰⁵ Inlägg 1112–1126.

¹⁰⁶ Inlägg 428, 435, 929.

¹⁰⁷ Söderlund, 2012, s. 179.

generellt har få starka, personliga kopplingar till varandra.¹⁰⁸ Dessa observationer stämmer överens med den aktivitet som kan iaktas i både *Snacka om böcker!* och *Litteraturgäris*. Med mer än 10.000 medlemmar är det omöjligt att etablera kontakt med alla och eftersom kommunikationen sker asynkront är det inte heller samma personer som pratar med varandra hela tiden ens på ett specifikt inlägg. Flera gånger märks att ett samtal i kommentarerna helt plötsligt avstannat trots att någon ställt en fråga, vilket kan bero på att kommunikationen inte är omedelbar och någon glömt att svara. Den sociala gemenskapen är såtillvida inte särskilt stark eller djup.

Utifrån vissa definitioner blir det till och med klart att grupperna inte kvalificerar sig som virtuella gemenskaper. Forskare Malcolm R. Parks föreslår i sin artikel ”Social Network Sites as Virtual Communities” att grupper online kan utvärderas utifrån fem kriterier för att avgöra om de fungerar som en tydlig virtuell gemenskap och inte bara en lös grupp. Kriterierna är: att man har förmåga att engagera sig i samfälliga handlingar, att man har delade ritualer, att det finns ett tydligt mönster i hur medlemmarna interagerar med varandra, att man identifierar sig gruppen och varandra och att man är självmedveten om att det är en gemenskap.¹⁰⁹ Utifrån kriterierna är det svårt att definiera någon av grupperna som en sann virtuell gemenskap då de inte tydligt uppvisar något av dem. *Litteraturgäris* har baserat på enkätsvaren en högre grad av samhörighet med gruppen än *Snacka om böcker!* (se diagram 5 på sida 34) men det är fortfarande många som inte tydligt känner samhörighet med andra medlemmar. Det är också, som diskuterats ovan, nästintill omöjligt att skapa tydliga interaktionsmönster grupper som är så stora som *Litteraturgäris* och *Snacka om böcker!* där kommunikationen dessutom sker asynkront. Inläggen i materialet ger inte heller några tecken på att grupperna har en tydlig förmåga att agera tillsammans, utan det är individer som interagerar med andra individer. På grund av hur Facebooks algoritmer fungerar är det inte säkert att alla medlemmar ser alla inlägg eller i samma ordning, vilket försvårar möjligheten för gruppen att agera tillsammans. Sammantaget visar avsaknaden av uppfyllda kriterier att grupperna inte riktigt är virtuella gemenskaper utan snarare bara intressegrupper online.

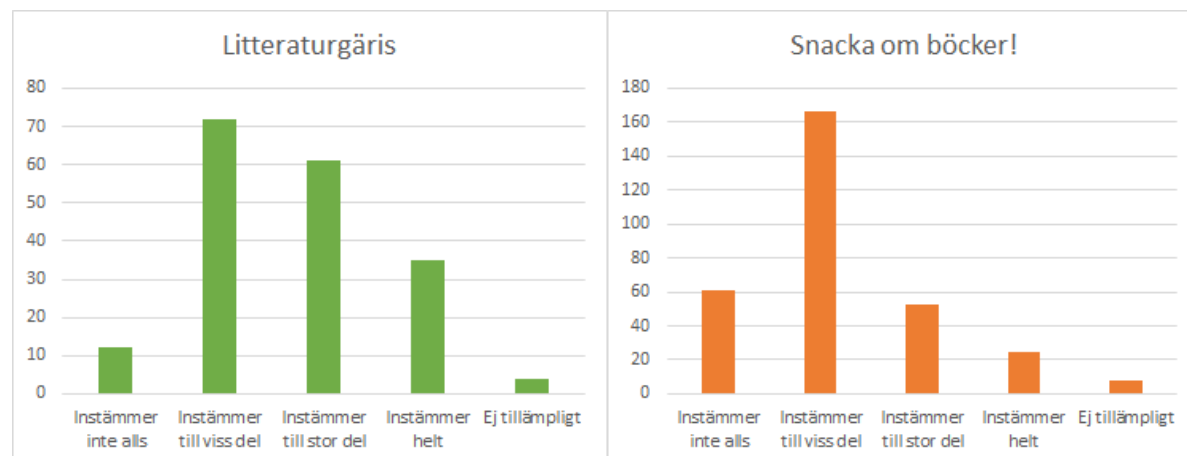
Trots att en hel del indikerar att gemenskapen i grupperna är låg verkar *Litteraturgäris* ha en relativt starkare samhörighet än *Snacka om böcker!*. Ett sätt det visar sig på är att det i *Litteraturgäris* förekommer ett antal inlägg vars syfte är att skapa bokcirkel med fysiska träffar, vilket inte sker alls i *Snacka om böcker!*. Det finns alltså en starkare vilja i *Litteraturgäris* att

¹⁰⁸ Andrea De Salve, et al., ”An Analysis of the Internal Organization of Facebook Groups,” *IEEE Transactions on Computational Social Systems*, vol. 6, no. 6, 2019, s. 1245-1256.

¹⁰⁹ Malcolm R. Parks, ”Social Network Sites as Virtual Communities”, *A Networked Self Identity, Community, and Culture on Social Network Sites*, (red.) Zizi Papacharissi, Routledge, New York, 2010, s. 108.

faktiskt träffas, något som indikerar en större känsla av samhörighet. Även svaren på enkätfrågan ”jag känner samhörighet med de andra medlemmarna” visar den här skillnaden mellan grupperna.

Diagram 5: Enkät svar på frågan ”Jag känner samhörighet med de andra medlemmarna”.

Svaren visar att det är relativt sett fler respondenter i *Litteraturgäris* som till stor del eller helt instämmer med påståendet. Det är möjligt att skillnaden beror på att *Litteraturgäris* är en mer nischad grupp, bara för kvinnor och icke-binära och med specifikt feministiskt fokus, vilket innebär att de har mer att sluta upp kring. Även om svaren på enkätfrågan inte negerar att gemenskapen generellt är ytlig, visar den hur *Litteraturgäris* har en relativt sett starkare känsla av samhörighet än *Snacka om böcker!*.

Enkätfrågan ”Jag vill inte alltid dela med mig av min boksmak i gruppen, av rädsla för att andra ska se ner på den” visade ytterligare en skillnad mellan *Litteraturgäris* och *Snacka om böcker!*. I båda grupperna var det övervägande svaret att respondenterna inte höll med om detta, men i bägge fallen var det några som svarade att de ibland kunde tänka så. Det var färre personer som höll med i *Snacka om böcker!* och i undersökningen drog vi en parallell till gruppens normer och öppna inställning till litteratur. Avsaknaden av en enande värdegrund, som den i *Litteraturgäris*, betyder inte att det inte finns någon gemensam grund eller norm man följer. I *Snacka om böcker!* står litteraturintresset högst i kurs, det är det enda som är gemensamt för *alla* medlemmar i gruppen och det skapar en öppen inställning till litteratordiskussioner. Även om det förekommer meningsskiljaktigheter kring litteraturen som diskuteras så ser vi en generell positiv inställning i gruppen, där det är accepteras att tycka olika. I *Litteraturgäris* var det fler respondenter som uppgav att de ibland inte ville dela med sig av sin boksmak i gruppen. Det är intressant att dra en parallell mellan respondenternas svar på frågan och gruppens generella inställning. Den tydliga positioneringen med en politisk värdegrund och eftersträvan av en öppen och accepterande

inställning där alla ska vara trygga att diskutera litteratur kan också delvis ge motsatt effekt. Genom att addera politik som en lika viktig enande punkt som litteraturintresse i gruppen så skapar man även en mer komplicerad inställning till litteraturen. Gruppens doxa kring rätt och fel sorts litteratur att diskutera skapar utrymme för att medlemmarna ska vara rädda för att tycka eller uttrycka sig fel vilken kan ha en avskräckande effekt. Då medlemmarna känner olika starkt för det politiska, även om alla i grunden tycker det är viktigt, öppnar det upp för en maktobalans över vad som är viktigast mellan politisk värdegrund och litteratur.

8. Diskussion

Den typ av litteratur som diskuteras skiljer sig inte avsevärt mellan grupperna. Både i *Litteraturgäris* och *Snacka om böcker!* skönjs ett mönster där populärlitteratur och kvalitetslitteratur behandlas i ungefär samma utsträckning och uppskattas. Kvalificerad litteratur värderas högt, samtidigt som även populärlitteratur gärna hyllas och tipsas om. Det är främst romaner som läses och diskuteras i grupperna och kvalitetslitteratur värderas fortfarande högt, men populärlitteratur tillåts samtidigt ta en större plats än i traditionell litteraturkritik. Förekomsten av tips och recensioner av populärlitteratur skiljer alltså grupperna från den traditionella litteraturkritiken där det segmentet av bokmarknaden sällan behandlas. På så sätt ger grupperna plats för en typ av litteratur som annars inte brukat få särskilt mycket officiell uppmärksamhet, vilket i förlängningen kan innebära att den värderingen av den litteraturen höjs. Grupperna visar intresse för den traditionella litteraturkritiken och att diskutera kvalitetslitteratur lika mycket som de vill analysera populärlitteratur och värderar enskilt tyckande och tänkande från gruppmedlemmarna.

Att både kvalificerad- och populärlitteratur har en framträdande roll kan utifrån traditionell standard verka paradoxalt, men fungerar rent praktiskt eftersom de allra flesta accepterar att man har olika smak. Stämningen i grupperna skulle potentiellt kunna skadas av att något av segmenten skulle ha en tydlig särställning. Vilket kan påverka hur mycket medlemmarna känner sig bekväma att uttrycka, av rädsla för att trampa någon på tårna eller för att framstå som dum. Det framgick i enkäten att de flesta medlemmar i båda grupperna upplever att de kan dela med sig av sina åsikter, oavsett vad de är. Den oskrivna regeln verkar vara att inte ifrågasätta varför någon gillar en viss typ av litteratur, men att det också är okej att uttrycka att man personligen inte håller med om någons värdering av ett verk eller författare. På så sätt kan personer som föredrar kvalificerad litteratur eller populärlitteratur, eller båda, samexistera i grupperna. Acceptansen av olika värderingar torde vara en av de viktigaste delarna i gruppernas framgång eftersom konflikter troligtvis skulle uppstå oftare annars. Grupperna är dock inte helt konfliktfria. Framför allt i

Litteraturgäris förekom det inlägg som visade på motstridigheter och konflikt. Värt att poängtera är att friktionen i gruppen inte hade med litteratur att göra, utan snarare var kopplad till den politiska ställning som finns i gruppen, och vi drar slutsatsen att det är svårt att skilja en politisk struktur från litteratordiskussioner i gruppen.

Vi kunde även urskönja en viss diskrepans mellan vad medlemmarna själva ansåg sig läsa och vilka böcker som faktiskt diskuterades i inläggen vi samlade in. Det poängteras till exempel av deckarnas kontradiktoriska roll i *Snacka om böcker!*, där medlemmarna uppvisar en paradoxal inställning genom att tycka olika beroende på om deckargenren diskuteras utifrån kvalificerad litteratur eller populärlitteratur. Detsamma gäller för en motsägelsefullhet mellan enkätsvar och inlägg vad gäller uttrycksform, som att i *Litteraturgäris* uttryckte respondenterna ett intresse för att recensera böcker samtidigt som det var väldigt liten representation av detta bland inläggen. Denna paradoxala inställning härleder vi till en utveckling kopplad till en generell utveckling av inställningen till kvalificerad litteratur och populärlitteratur. Dessa olika kategorier kan sägas ha sammanfogats i allt större grad, och värderingen av dem börjar också fogas samman.

Det är intressant hur de olika typerna av litteratur lyfts fram och värderas i grupperna. Litterärt värde utvärderas på flera olika sätt och håller sig inte alltid till traditionella konventioner. Dessutom ser vi en stark överrepresentation av emotionella och sociala värden när det kommer till litteratordiskussioner i facebookgrupperna. Detta kopplar vi delvis till det format som litteratordiskussionerna tar sig. I inlägg, men kanske framför allt kommentarsfälten, så är det naturligt för mediet att uttrycka sig kort och koncist – vilket inte uppmuntrar längre analyser utan mer sammantagna värdeyttringar. De emotionella värdena återkommer hela tiden, oavsett om det gäller kvalificerad litteratur eller populärlitteratur. Det visar en viss skillnad från traditionell litteraturkritik, som ofta försökt separera sig från emotionellt värde, speciellt när det handlar om kvalificerad litteratur. Även andra mönster i värdering ser något annorlunda ut i grupperna än vad som är traditionellt. Stil- och formvärden har, som Forslid et. al. påpekar, en tendens att fokusera på olika saker beroende på om det är kvalificerad litteratur eller populärlitteratur. I facebookgrupperna är den tendensen mindre tydlig, då medlemmar kan värdera kvalificerad litteratur utifrån traditionellt populärlitterära stil- och formvärden och vice versa. Det är rimligt att tro att spridningen i hur man värderar beror på att grupperna är varierade vad gäller medlemssammansättning samt avsaknaden av strikta uttrycksformer vilket öppnar upp för medlemmarna att värdera litteraturen på det sätt man själv tycker är passande.

Det är däremot intressant att poängtera att diskussionerna i inläggen inte visar att överrepresentationen av emotionella värdeyttringar baseras på bristen av andra värdekategorier att ta upp. I exemplet från *Litteraturgäris* där Knausgårds boksvit diskuteras visar medlemmarna att

man trots tydliga kunskapsvärden och stil- och formvärden gärna lägger fokus på emotionellt värde. Detta skulle kunna förklaras utifrån två punkter. Dels att Facebook som digitalt rum traditionellt är utformat för kortare inlägg som inte nödvändigtvis uppmanar till längre diskussioner. Mediets roll skulle alltså kunna ha en påverkan på vilket sätt medlemmarna uttrycker sig; saknas ett givet utrymme för längre diskussion så ligger emotionella värdeyttringar nära till hands då de ofta går att uttrycka kort och koncist. Den andra punkten berör kopplingen mellan emotionella värdeyttringar och identitetsskapande.

Undersökningen visar att grupperna har ett socialt- och identitetsbyggande värde för medlemmarna. Medlemmarna delar med sig av mer än boktips eller recensioner när de skapar inlägg som behandlar vackra citat, snygga bokhyllor etc. Genom att på detta sätt dela med sig av bokrelaterade inlägg och få respons på dem skapas en praktik där medlemmarna tydligt bekräftar sitt delade intresse. Bekräftelsen stärker i sin tur gemenskapen i grupperna. Att göra denna typ av inlägg kan också ses som ett sätt varigenom trådstartaren etablerar sin identitet. Det är möjligt att det personliga identitetsskapandet i grupperna påverkas av deras olika karaktär. Att dela med sig av sina tankar och intressen kan vara utelämnande och kännas otryggt i fel forum. En iakttagelse vi gjort i de båda grupperna är att det finns olika förutsättningar för den öppenhet som krävs för att skapa total trygghet. Att det förekommer betydligt fler recension/rekommendationsinlägg i *Snacka om böcker!* kan kopplas till en mer öppen och trygg stämning i gruppen, där det är tillåtet och välkommet att uttrycka sin åsikt om litteratur utan att ta hänsyn till något annat. I *Litteraturgäris* är det inte lika vanligt, och vi noterade även hur gruppens politiska värdegrund genomsyrar allt innehåll och skapar en mer komplex relation med tydligare ”rätt” och ”fel”. När man har ett så tydligt ställningstagande i en grupp så blir det svårt att separera det från det huvudsakliga ändamålet för gruppen: litteratur.

Identitetsskapande sker dock även i gruppsammanhang, och där visar *Litteraturgäris* desto större aktivitet. Med den politiska värdegrunden har en gruppgemenskap redan stärkts av att medlemmarna har flera saker gemensamt. Det övervägande antalet inlägg där medlemmar efterfrågar boktips indikerar en positiv inställning till gruppen där man respekterar och önskar höra varandras åsikter. Undersökningen visade att båda typerna av identitetsskapande, på individnivå och gruppnivå, förekommer i respektive grupp. Men det går alltså att dra en slutsats att *Snacka om böcker!* som grupp främst stärker identitetsskapande på individnivå medan *Litteraturgäris* särskilt stärker identitetsskapande i gruppsammanhang.

Identitetsskapandet kan dessutom förklara meningslösheten i vissa kommentarer och inlägg som publiceras i grupperna. Det är lätt att tänka att kommentarer som bara ger medhåll, utan direkt analys eller fundament för åsikten, är onödiga och inte fyller någon funktion. Men den sociala

gemenskap som är en av många faktorer till varför personer vill vara medlemmar i dessa facebookgrupper kan vara förklaringen varför en del kommentarer som vid första anblick uppfattas som meningslösa egentligen har en funktion. De tillför visserligen ingenting till en litteraturkritisk värdering av verket som diskuteras, men istället stärker de gemenskapen och medlemmarnas identitet. En så enkel kommentar som ”jag gillade den” är fortfarande ett deltagande, och deltagande är viktigt för att en person ska känna sig som en del av en grupp. Även enkla medhåll kan också vara värdefulla inspel för trådstartaren, eftersom den får bekräftelse om sin åsikt.

9. Källförteckning

9.1 Hos uppsatsförfattarna

Anonymiserad fil med inläggen från grupperna *Litteraturgäris* samt *Snacka om böcker!* för perioden 2020-01-01 – 2020-01-14.

9.2 Tryckt material

Berg, Martin, *Netnografi: att forska om och med internet*, Studentlitteratur, Lund, 2015.

Bourdieu, Pierre, *Outline of a Theory of Practice*, Cambridge, Cambridge Univ. Press, 1977.

— *Kultursociologiska texter*, Stockholm, Brutus Östlings bokförlag, 1994.

Driscoll, Beth, *The New Literary Middlebrow: Tastemakers and Reading in the Twenty-First Century*, Palgrave Macmillan Ltd, Basingstoke, 2008.

Forslid, Torbjörn, et al., *Höstens böcker*, Makadam, Göteborg, 2015.

Fischer, Otto & Thomas Götselius, i Friedrich Kittler Maskinskrifter. Essäer om medier och litteratur, Anthropos, Göteborg, 2003.

Herrnstein Smith, Barbara, ”Värde/värdering”, *Litteraturens värden*, (red.) Anders Mortensen, Brutus Östling Bokförlag Symposium, Stockholm, 2009.

Linsey Howie, ”Speaking Subjects: Developing Identities in Women’s Reading Communities” i *Reading Communities From Salons to Cyberspace*, (red.) D. Rehberg Sedo, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2011.

Larsson, Lisbeth, ”Värdet av att läsa skönlitteratur”, *Läsarnas marknad, marknadens läsare*, (red.) Ulla Carlsson & Jenny Johannison, Nordicom, Göteborg, 2012.

Lindgren, Simon, *Digital Media & Society*, Sage Publications Ltd, London, 2017.

Murray, Simone, *The Digital Literary Sphere*, John Hopkins University Press, Baltimore, 2018.

Papacharissi, Zizi (red.), *A Networked Self: Identity, Community, and Culture och Social Network Sites*, Routledge, New York, 2010.

Malcolm R. Parks, "Social Network Sites as Virtual Communities", *A Networked Self Identity, Community, and Culture on Social Network Sites*, (red.) Zizi Papacharissi, Routledge, New York, 2010.

Sedo, DeNel Rehberg, *Reading communities from salons to cyberspace*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2011.

Steiner, Ann, "Digital litteraturkritik", *Litteraturens Nätverk, Berättande på Internet*. (red.) Christian Lenemark, Studentlitteratur, Lund, 2012.

— *Litteraturen i Mediesamhället*, Studentlitteratur, Lund, 2015.

Söderlund, Petra, "Med livet som insats - om bokprat på internet", *Läsarnas marknad, marknadens läsare*, (red.) Ulla Carlsson och Jenny Johannisson, Nordicom, Göteborg, 2012.

Trots, Jan, *Enkätboken*, Lund, Studentlitteratur, 2012.

9.3 Digitalt material

Craig, Christy, "Reading identity: American and Irish Women's book clubs, culture, and identity", *Irish Journal of Sociology*, vol. 27, no. 2, 2019, s. 128-152. <https://journals-sagepub-com.ludwig.lub.lu.se/doi/epub/10.1177/0791603519828664>

Carlhed, Carina "Fält, habitus och kapital som kompletterande redskap i professionsforskning" *Socialvetenskaplig tidskrift*, vol 4, 2011, s. 283–300. <https://search-ebscohost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&db=edsswe&AN=edsswe.oai.DiVA.org.uu.167954&site=eds-live&scope=site>

Dahlgren, Sölve, "Topplista: 20 mest sålda böckerna 2017 - Skönlitteratur", *Boktugg.se*, 5 jan

2018.

<https://www.boktugg.se/2018/01/05/topplista-20-mest-salda-bockerna-2017-skonlitteratur/>

— ”Topplista: de mesta sålda böckerna i Sverige 2018”, *Boktugg.se*, 11 jan 2019.

<https://www.boktugg.se/2019/01/11/topplistor-de-mest-salda-bockerna-i-sverige-2018/>

— ”Topplista för hela 2019: årets mest sålda böcker i Sverige”,
Boktugg.se, 14 jan 2020.

<https://www.boktugg.se/2020/01/14/topplistor-na-for-hela-2019-arets-mest-salda-bocker-i-sverige/>

De Salve, Andrea, et al., ”An Analysis of the Internal Organization of

Facebook Groups,” *IEEE Transactions on Computational Social Systems*, vol. 6, no. 6,
2019, s. 1245-1256. <https://ieeexplore-ieee->

org.ludwig.lub.lu.se/document/8855068?arnumber=8855068&SID=EBSCO:edsee

Fine, Gary Alan, ‘Sticky Cultures: Memory Publics and Communal Pasts in Competitive
Chess’, *Cultural Sociology*, vol. 7, 2013, s. 395–414.

<https://journals-sagepub->

com.ludwig.lub.lu.se/doi/10.1177/1749975512473460#articleCitationDownloadContainer

Hedman-Dybeck, Sarah ”Att investera sig själv i omdömet”, Masteruppsats, Stockholms

Universitet, 2019. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1389912/FULLTEXT01.pdf>

Litteratürgäris, ”Om” <https://www.facebook.com/groups/216155768831089/>, hämtad 25 maj
2020

O’Toole, Paddy, ”Observing places: using space and material culture in qualitative research”,
Qualitative Research, vol. 8, no. 5, 2008. s. 621.

<https://journals-sagepub-com.ludwig.lub.lu.se/doi/pdf/10.1177/1468794108093899>

Snacka om böcker!, ”Om” <https://www.facebook.com/groups/snackaombocker/>, hämtad 25
maj 2020.

Ågren, Per-Olof, ”Forskningsetik i cyberrymden”, *Human IT* vol. 4, no. 1, 2000.

<https://humanit.hb.se/article/view/198/237>

10. Appendix

10.1 Enkät

Hej!

Vi heter Andrea Carlson och Maria Grip. Vi skriver just nu en kandidatuppsats inom ämnet Förlags- och Bokmarknadskunskap på Lunds Universitet. Uppsatsen handlar om facebookgrupper om litteratur och deras koppling till bokmarknaden. Vi är intresserade av vilken roll dessa grupper spelar i bokbranschen och hur man värdesätter litteratur i grupperna.

Enkäten består av totalt 12 frågor och dina svar kommer vara helt anonyma. Svaren utgör en del av materialet till uppsatsen, men kommer inte kopplas till enskilda personer.

Ålder:

- 19 år eller yngre
- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60-69
- 70-79
- 80 år eller äldre

Jag identifierar mig som:

- Kvinna
- Man
- Ickebinär
- Annat
- Vill ej svara

Hur mycket uppskattar du att du läser du (avser alla format till exempel: ljudbok, pappersbok, e-bok)?

- 1-4 böcker per år

- 1-4 böcker per månad
- 1-2 böcker per vecka
- Mer än 1-2 böcker per vecka

Varför är du med i gruppen? (välj ett eller flera alternativ som stämmer)

- Allmänt litteraturintresse
- För att få boktips
- För att dela med mig av boktips/recensioner
- För att känna samhörighet med andra bokintresserade
- Gruppens värderingar tilltalar mig
- Annat (öppen för kommentering)

Är du medlem i andra facebookgrupper?

- Nej
- Ja, ett par andra, men är mest intresserad av litteraturgrupper
- Ja, ett par andra, som intresserar mig mer än litteraturgrupper
- Ja, många andra, men är mest intresserad av litteraturgrupper
- Ja, många andra, som intresserar mig mer än litteraturgrupper

Kryssa i det/de alternativ som stämmer på dig:

- Jag är med i mer än en litteraturgrupp på Facebook
- Jag använder sociala medier med bokinriktning som tex Goodreads
- Jag följer författare på sociala medier, till exempel Instagram eller Facebook
- Jag följer annan typ av bokrelaterade konton, på till exempel Instagram eller Facebook
- Jag har själv en bok-instagram, bokblogg eller liknande
- Jag läser bokrecensioner i dagstidningar (online eller papper)
- Inga av dessa stämmer in på mig.

I vilken grad håller du med om dessa påståenden:

Graderingsskala: Instämmer inte alls, Instämmer till viss del, Instämmer till stor del, Instämmer helt, Ej tillämplig

- I gruppen får jag boktips som passar mig
- Jag får bättre boktips i gruppen än i tex dagstidningar eller tv-program
- Jag känner samhörighet med de andra gruppmedlemmarna

Jag läser mest: (välj 1-3 alternativ)

- Deckare
- Biografier
- Romantik
- Fantasy
- Science Fiction
- Poesi
- Feelgood
- Romaner (annat än kategorierna nämnda ovan)
- Facklitteratur (Ej kurslitteratur)

Jag läser inte/sällan: (välj 1-3 alternativ)

- Deckare
- Biografier
- Romantik
- Fantasy
- Science Fiction
- Poesi
- Feelgood
- Romaner (annat än kategorierna nämnda ovan)
- Facklitteratur (Ej kurslitteratur)

Information:

Följande frågor kommer handla om ”kvalificerad litteratur” och ”populärlitteratur”. Med kvalificerad litteratur menar vi till exempel poesi, klassiker, och böcker som är stil- och språkmässigt avancerade. Med populärlitteratur menar vi böcker som riktar sig till den större massan, är kommersiella, och enklare i stil och språk. Hit räknas ofta deckare, feelgood och fantasy.

Jag tycker att kvalificerad litteratur är viktigare att läsa än populärlitteratur

- Ja
- Nej
- Lika viktigt

Jag tycker generellt bättre om att läsa kvalificerad litteratur än populärlitteratur

- Ja
- Nej
- Lika viktigt

Jag vill inte dela med mig av min boksmak i gruppen, av rädsla för att andra ska se ner på den

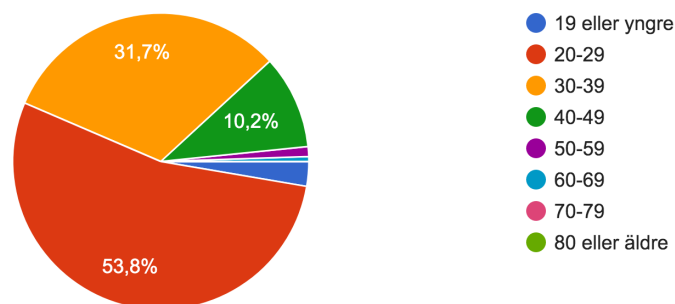
- Ja
- Nej
- Ibland
- Har inte tänkt på det

Tack för ditt deltagande!

Har du några frågor eller önskar ta del av färdig uppsats är du välkommen att maila oss på: ma3275gr-s@student.lu.se eller an5477ca-s@student.lu.se.

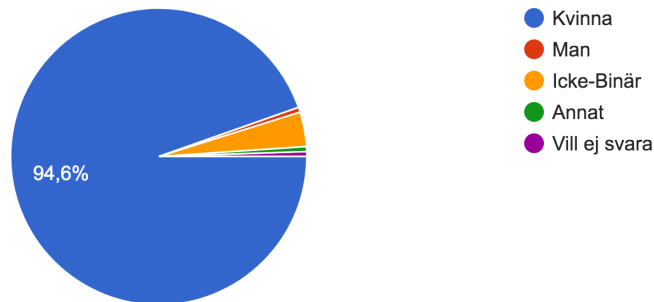
10.1.1 Sammanställning enkätsvar från *Litteraturgäris*

Ålder
186 svar

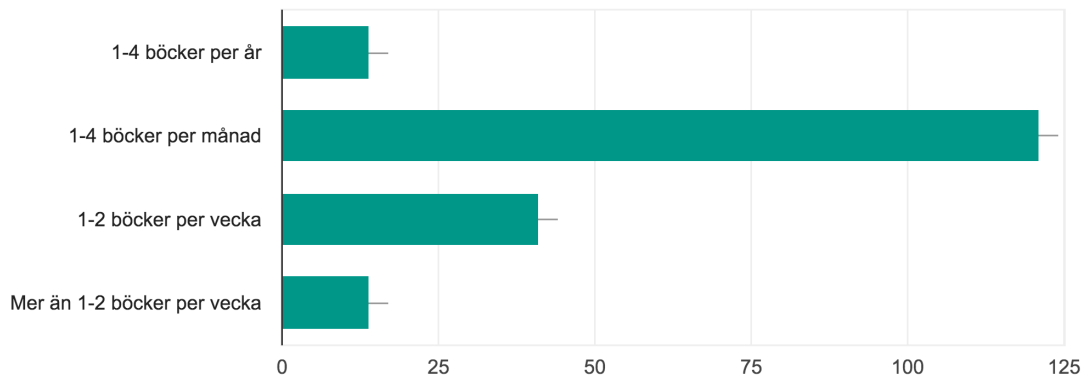
Jag identifierar mig som:

186 svar

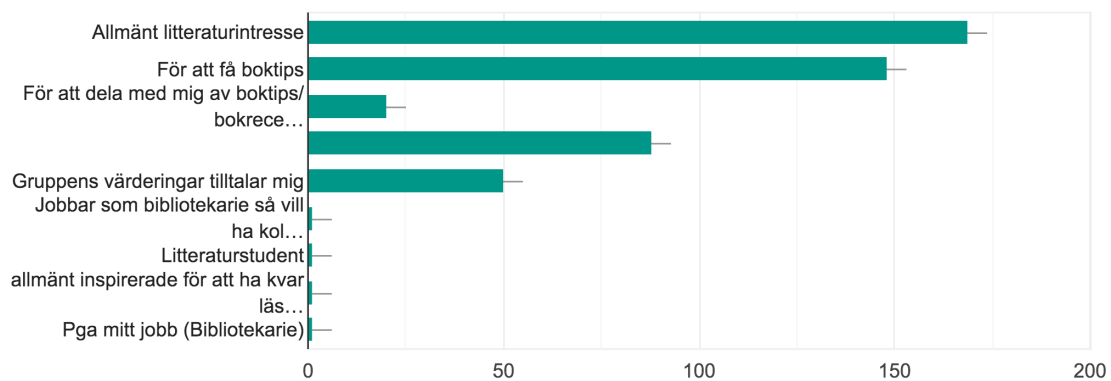
Hur mycket uppskattar du att du läser du (avser alla format till exempel: ljudbok, pappersbok, e-bok)?

186 svar

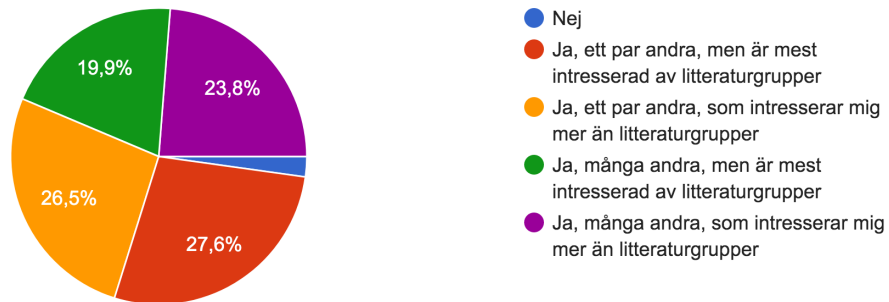
Varför är du med i gruppen? (Välj ett eller flera alternativ som stämmer)

186 svar

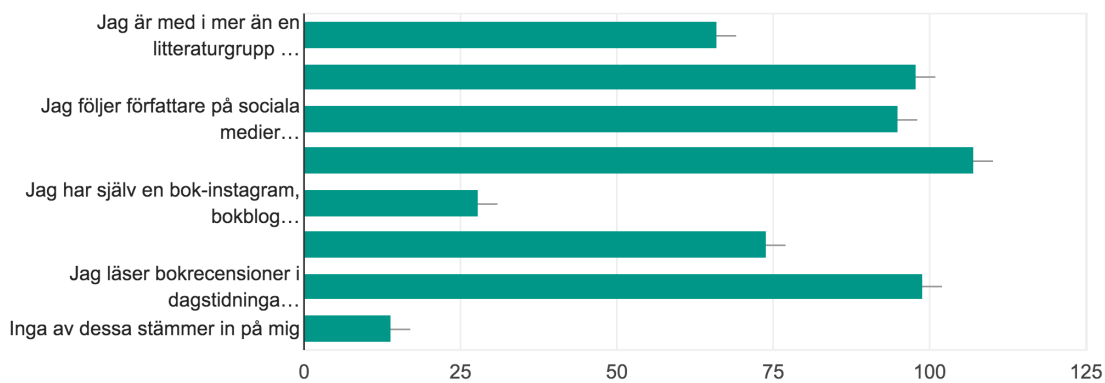
Är du medlem i andra facebookgrupper?

181 svar

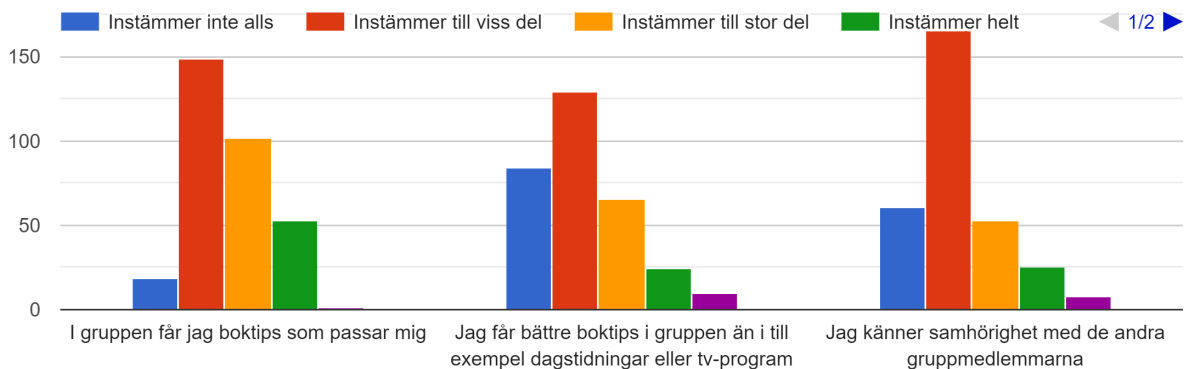

Kryssa i det/de alternativ som stämmer på dig

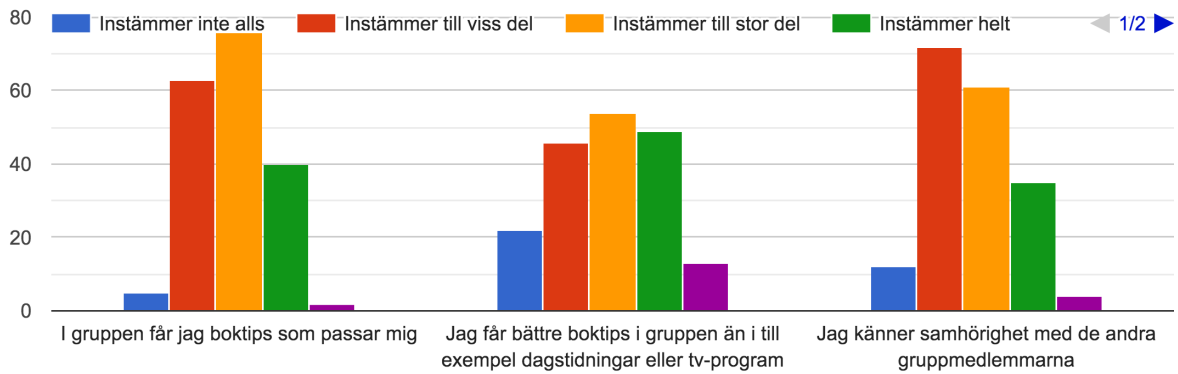
186 svar

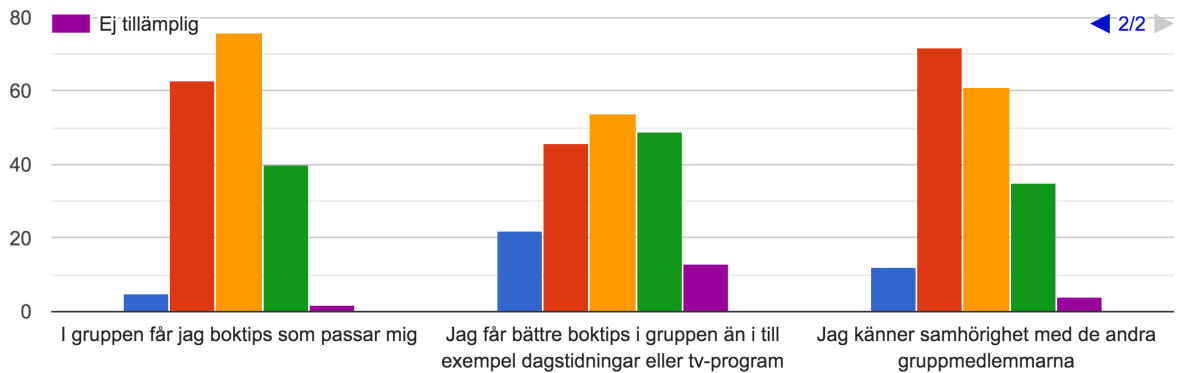
I vilken grad håller du med om dessa påståenden

I vilken grad håller du med om dessa påståenden?

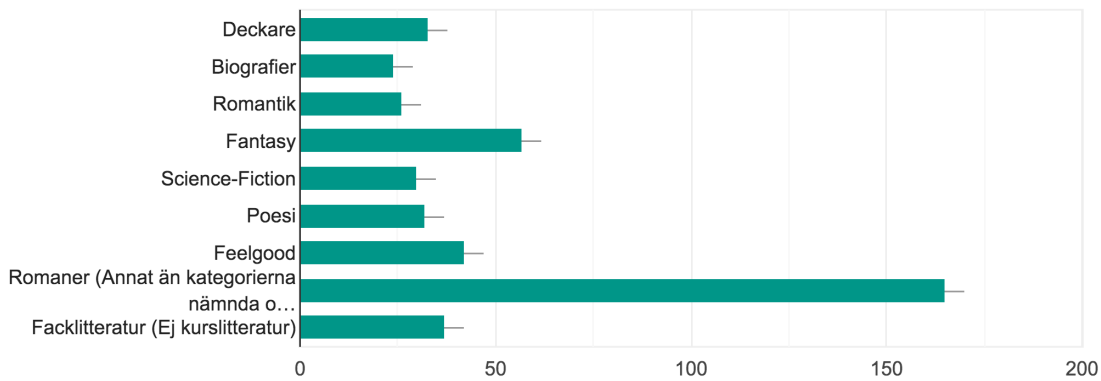

I vilken grad håller du med om dessa påståenden?

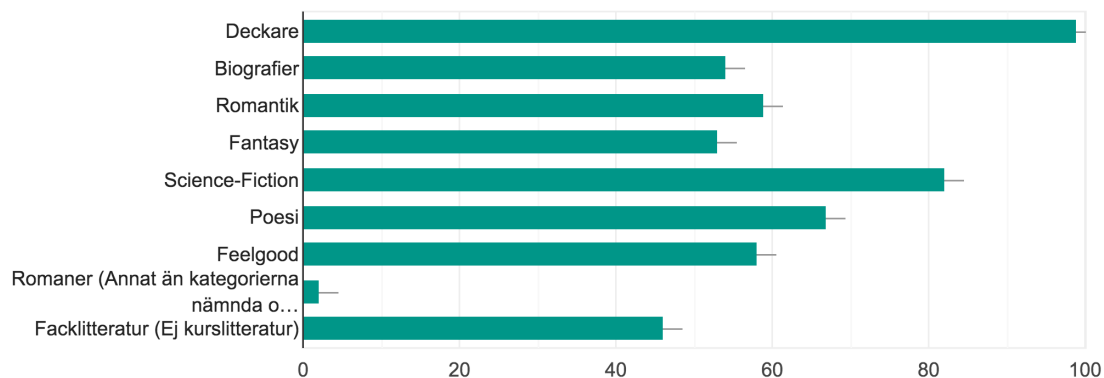
Jag läser mest (Välj 1-3 alternativ)

186 svar

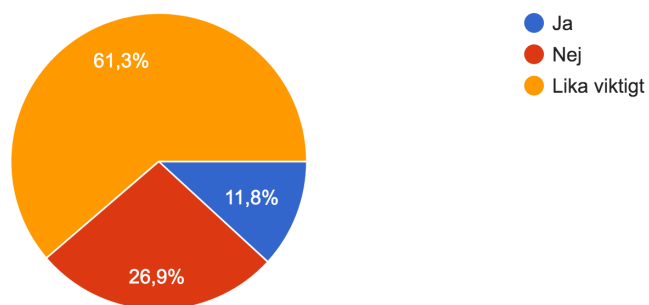
Jag läser inte/sällan (Välj 1-3 alternativ)

186 svar

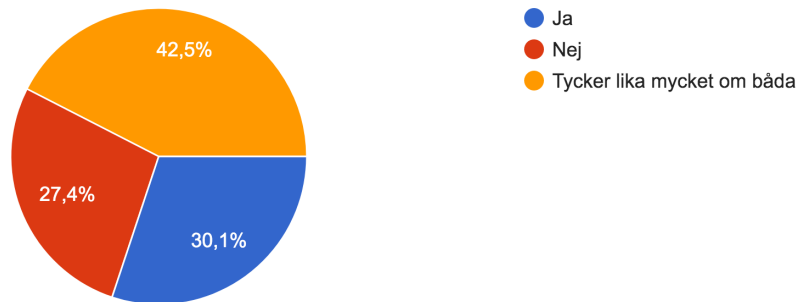

Jag tycker att kvalificerad litteratur är viktigare att läsa än populärlitteratur

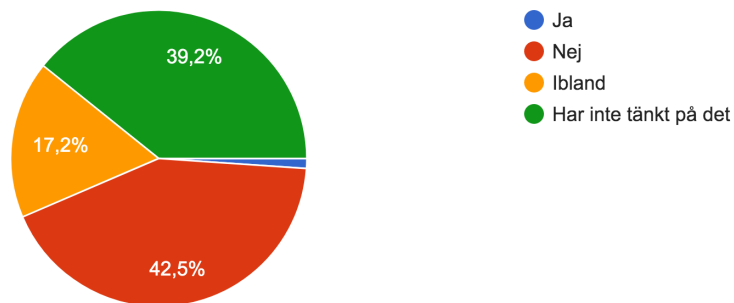
186 svar

Jag tycker generellt bättre om att läsa kvalificerad litteratur än populärlitteratur
186 svar

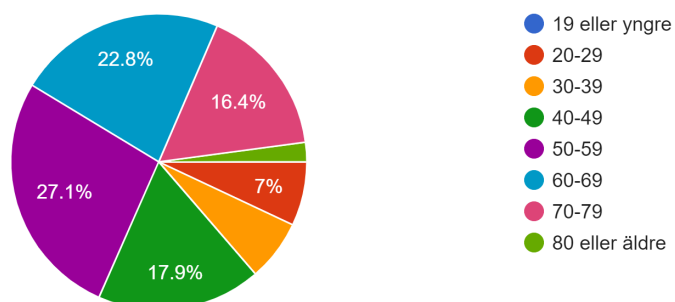

Jag vill inte dela med mig av min boksmak i gruppen, av rädsla för att andra ska se ner på den
186 svar

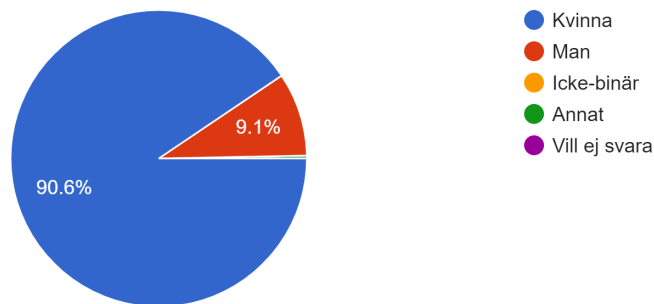
10.1.2 Sammanställning enkätsvar från *Vi snackar om böcker!*

Ålder
329 responses

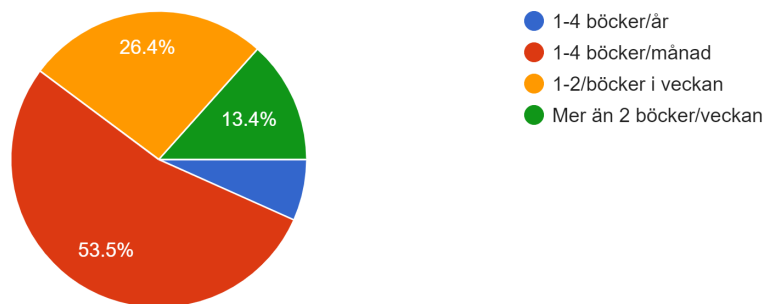
Jag identifierar mig som

329 responses

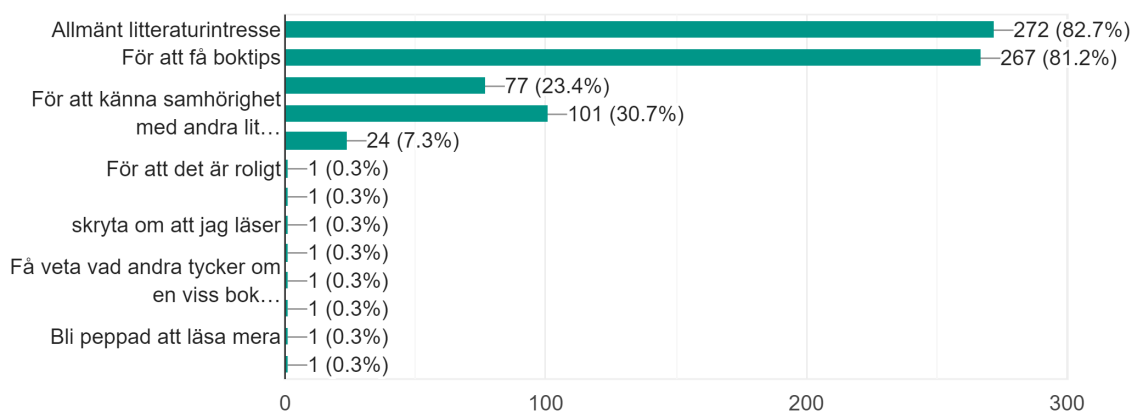
Hur mycket uppskattar du att du läser? Inkluderat ljudbok, pappersbok och e-bok

329 responses

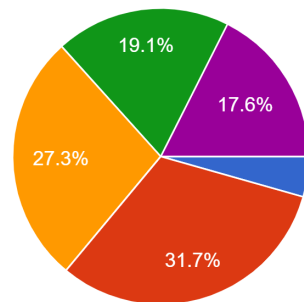
Varför är du med i gruppen? Välj ett eller fler alternativ

329 responses

Är du medlem i andra facebook-grupper?

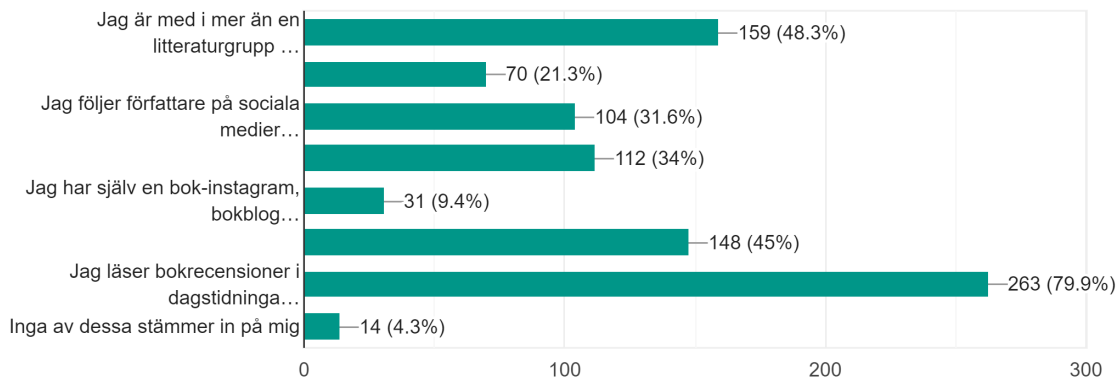
319 responses

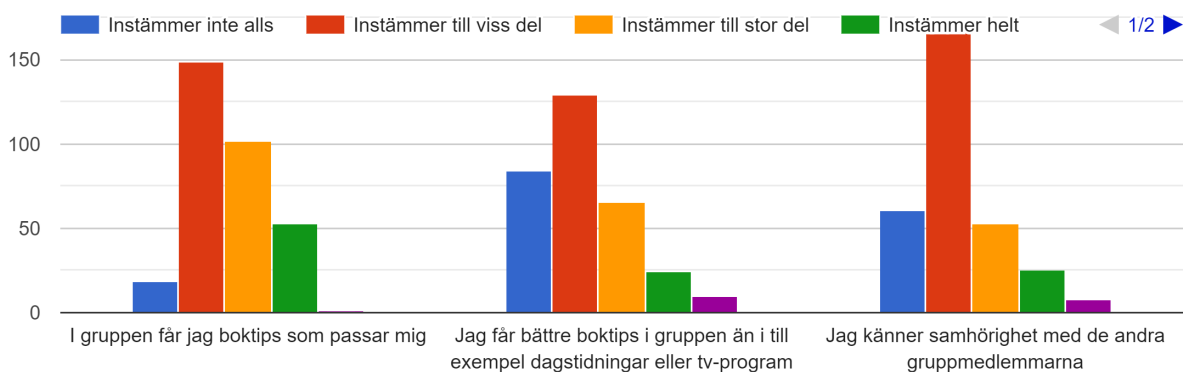
- Nej
- Ja, ett par andra, men är mest intresserad av litteraturgrupper
- Ja, ett par andra, som intresserar mig mer än litteraturgrupper
- Ja, många andra, men är mest intresserad av litteraturgrupper
- Ja, många andra, som intresserar mig mer än litteraturgrupper

Kryssa i de alternativ som stämmer på dig

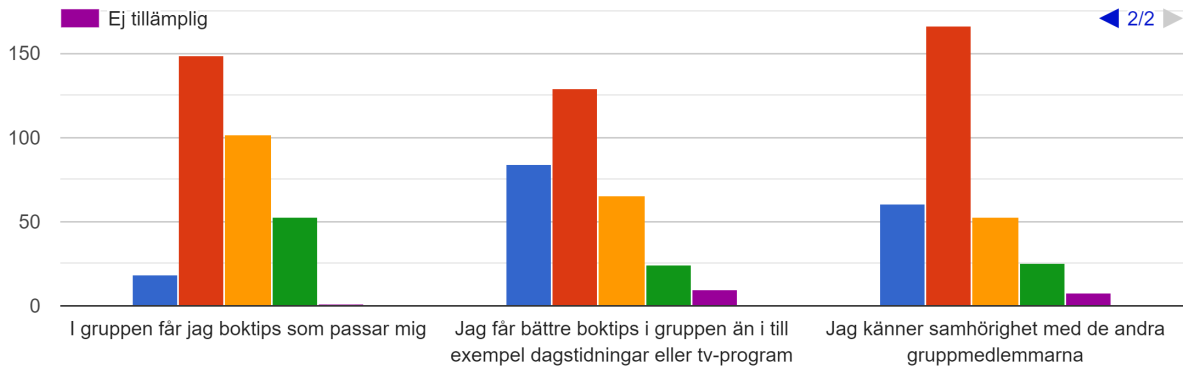
329 responses

I vilken grad håller du med om dessa påståenden

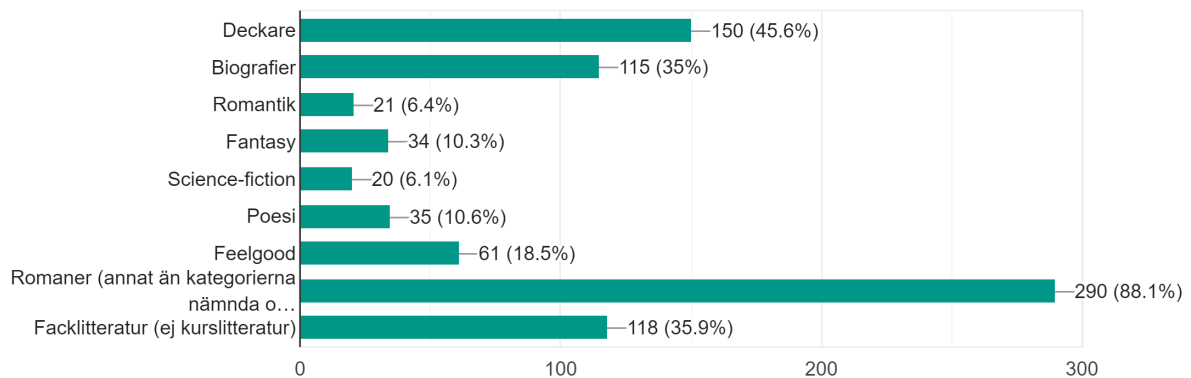

I vilken grad håller du med om dessa påståenden

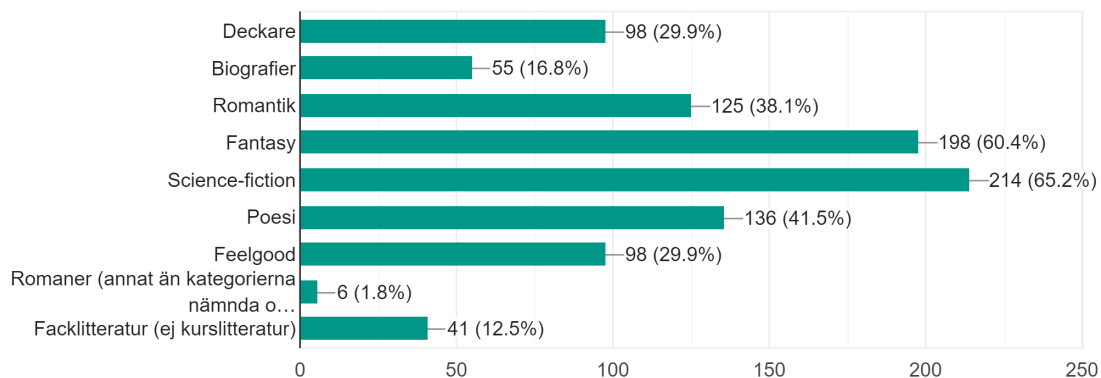
Jag läser mest (välj 1-3 alternativ)

329 responses

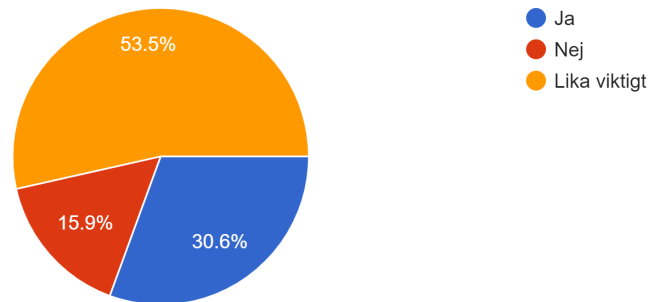

Jag läser inte/sällan (välj 1-3 alternativ)

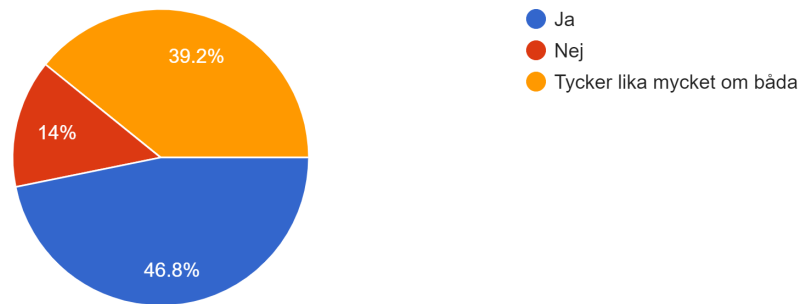
328 responses

Jag tycker att kvalificerad litteratur är viktigare att läsa än populärlitteratur
327 responses

Jag tycker generellt bättre om att läsa kvalificerad litteratur än populärlitteratur
329 responses

Jag vill inte dela med mig av min boksmak i gruppen, av rädsla för att andra ska se ner på den
328 responses

